

DEN EUROPEISKE KOMMISSJONEN MOT RASISME OG INTOLERANSE

RAPPORT OM NORGE

(Syvende overvåkingssyklus)

Vedtatt 30. juni 2026

Publisert 28. oktober 2026

DEN EUROPEISKE KOMMISJONEN MOT RASISME OG INTOLERANSE

RAPPORT OM NORGE

(Syvende overvåkingssyklus)

Vedtatt 30. juni 2026

Publisert 28. oktober 2026

CRI(2026)29

The reproduction of extracts (up to 500 words) is authorised, except for commercial purposes as long as the integrity of the text is preserved, the excerpt is not used out of context, does not provide incomplete information or does not otherwise mislead the reader as to the nature, scope or content of the text. The source text must always be acknowledged as follows "© Council of Europe, year of the publication". All other requests concerning the reproduction/translation of all or part of the document, should be addressed to the Media Department, Council of Europe (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

All other correspondence concerning this document should be addressed to the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI).
Council of Europe, F-67075 Strasbourg Cedex.
E-mail: ecri@coe.int

Photo: © EnvatoElements

This publication has not been copy-edited by the DPDP Editorial Unit to correct typographical and grammatical errors.

© Council of Europe, october 2026

Disclaimer : Dokumentet er oversatt fra originalversjonen på engelsk og fransk. Ved tvil burde det refereres til originalversjonen.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)
Council of Europe
Strasbourg

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	5
SAMMENDRAG	6
FUNN OG ANBEFALINGER.....	8
<i>I. FOREBYGGING OG BEKJEMPELSE AV HATEFULLE YTRINGER OG HATKRIMINALITET</i>	8
<i>II. SIKRING AV LIKEBEHANDLING OG INKLUDERING INNEN UTDANNING OG HELSETJENESTER.....</i>	14
A. LIKEBEHANDLING OG INKLUDERING INNEN UTDANNING	14
B. LIKEBEHANDLING OG INKLUDERING INNEN HELSETJENESTER.....	18
<i>III. EMNER SOM GJELDER SPESIELT FOR NORGE.....</i>	25
A. FOREBYGGING OG BEKJEMPELSE AV RASIALISERT PROFILERING FRA POLITIETS SIDE	25
B. TILGANG TIL RETTFERDIGHET I IKKE-STRAFFERETTSLIGE DISKRIMINERINGSSAKER	27
ANBEFALINGER SOM VIL BLI FULGT OPP UNDERVEIS	29
LISTE MED ANBEFALINGER	30
LITTERATUR	32
VEDLEGG: MYNDIGHETENES SYNSPUNKT	36

Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI), som er opprettet av Europarådet, er et uavhengig organ for overvåking av menneskerettigheter med særskilt kompetanse innen spørsmål knyttet til forebygging og bekjempelse av rasisme, intoleranse og tilhørende diskriminering (på grunnlag av «rase», etnisk eller nasjonal opprinnelse, statsborgerskap, hudfarge, religion, språk, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnskarakteristika). Den består av uavhengige og upartiske medlemmer oppnevnt på grunnlag av sin moralske autoritet og anerkjente ekspertise innen håndtering av rasisme og intoleranse.

Innenfor rammen av sine statuttfestede oppgaver utfører ECRI landovervåking, som består i å analysere situasjonen i hvert av Europarådets medlemsland når det gjelder rasisme og intoleranse og innsatsen mot disse fenomenene, samt å utarbeide relevante forslag og anbefalinger for å håndtere problemer som blir avdekket under overvåkingsprosessen.

ECRIs landovervåking omfatter alle medlemsland på like vilkår. Arbeidet gjennomføres i sykluser på gjennomsnittlig rundt fem år. Rapportene fra første syklus ble fullført i 1998. Arbeidet med rapportene i syvende syklus startet i 2025.

Arbeidsmetodene for utarbeidelse av rapportene omfatter skrivebordsundersøkelser og dokument-analyser, et besøk i det aktuelle landet og deretter en konfidensiell dialog med nasjonale myndigheter.

ECRIs rapporter er ikke et resultat av undersøkelser eller vitneforklaringer. De er analyser basert på informasjon innhentet fra en lang rekke ulike kilder. Skrivebordsundersøkelser og dokumentstudier bygger på et stort antall nasjonale og internasjonale skriftlige kilder. Besøket på stedet gir anledning til å møte ulike aktører som er direkte berørt av de aktuelle spørsmålene (for eksempel relevante offentlige tjenestepersoner, nasjonale eller lokale folkevalgte, påtalemyndigheter og dommere, representanter for likestillings- og diskrimineringsorganer, nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner og sivilsamfunns-organisasjoner som arbeider på områder av relevans for ECRI, aktuelle fagpersoner og personer som tilhører grupper av særlig interesse for ECRI), med sikte på å innhente detaljert informasjon. Den konfidensielle dialogen med nasjonale myndigheter gir disse anledning til, dersom de finner det nødvendig, å kommentere rapportutkastet for å korrigere eventuelle faktiske feil som teksten måtte inneholde. Mot slutten av dialogen kan nasjonale myndigheter, dersom de ønsker det, anmode om å få sine synspunkter vedlagt i den endelige ECRI-rapporten.

Landrapportene i syvende syklus retter seg mot to temaer som er felles for alle medlemsland: (1) forebygging og bekjempelse av hatefulle ytringer og hatkriminalitet, og (2) sikring av likebehandling og inkludering innen utdanning og helsetjenester.

Innenfor rammen av syvende syklus ber ECRI om prioritert gjennomføring av to særskilte anbefalinger som er valgt ut blant anbefalingene i rapporten. Disse anbefalingene bør gjennomføres innen 18 måneder etter at rapporten om det aktuelle landet er publisert. Deretter gjennomfører ECRI en prosess med interimsoppfølging for å vurdere hvilke tiltak som er iverksatt for å gjennomføre dem.

Følgende rapport er utarbeidet av ECRI på eget ansvar. Den ble utarbeidet etter et besøk til Norge fra 3. til 7. november 2025. Besøket ble innledet med nettmøter 30. og 31. oktober 2025. Med mindre annet er angitt, dekker rapporten situasjonen frem til 18. mars 2026. Som hovedregel er utvikling etter denne datoen verken omtalt i den følgende analysen eller tatt i betraktning i vurderingene, forslagene og anbefalingene som fremsettes i rapporten.

SAMMENDRAG

Siden ECRI vedtok sin sjette rapport om Norge 4. desember 2020, har det skjedd fremgang på en rekke områder, og det er utviklet god praksis på flere områder. ECRI ønsker disse positive utviklingstrekkene i Norge velkommen.

I 2021 ble det opprettet en nasjonal ekspertenhets innen hatkriminalitet med hovedsete i Oslo politidistrikt. Enheten arbeider særlig med hatefulle ytringer på nett og bidrar til kompetansebygging i andre politidistrikter når det gjelder etterforskning av hatkriminalitet.

Politidirektoratet publiserte handlingsplanen «Mangfold, dialog og tillit (2022–2025)», som inneholder tiltak for å styrke politiets kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet, videreutvikle statistikk og analyser av anmeldt hatkriminalitet og forbedre støtten og beskyttelsen som tilbys grupper av interesse for ECRI.

Det ble etablert en muslimsk veiviserordning for å spre kunnskap i skolen om den muslimske minoriteten i Norge. Ordningen utfyller de allerede eksisterende samiske og jødiske veiviserordningene.

Utdanningsdirektoratet har utviklet et digitalt kurs for nyankomne innvandrere som ønsker å arbeide i barnehage, skole eller skolefritidsordningen (SFO). Initiativet har som mål å øke rekrutteringen av flerspråklige personer til pedagogiske stillinger og assistentstillinger.

De statlige universitetssykehusene i Norge, som Oslo universitetssykehus (OUS) og Akershus universitetssykehus, har utviklet interne retningslinjer om likestilling, mangfold og inkludering som gjelder både pasienter og helsepersonell. OUS har eksempelvis vedtatt en handlingsplan for mangfold og inkludering. I tillegg har enkelte regionale helseforetak fremmet disse verdiene, blant annet Helse Sør-Øst, som har utarbeidet en regional handlingsplan for 2025 om mangfold, likeverdige helsetjenester og migrasjonshelse.

Straffeloven ble endret for å forby såkalt konverteringspraksis. Lovendringene trådte i kraft i januar 2024.

Til tross for fremgangen som er oppnådd, gir enkelte forhold fortsatt grunn til bekymring.

Av personlige kjennetegn og statuser som er relevante for ECRI, er ennå ikke alle uttrykkelig vernet i straffelovgivningen om hatefulle ytringer

og hatkriminalitet, særlig når det gjelder hat basert på statsborgerskap og språk.

Tilliten til politiet og påtalemyndigheten blant grupper av interesse for ECRI er fortsatt ikke tilfredsstillende og synes å føre til underrapportering av hatkriminalitet, blant annet blant lhbt-personer og blant rom og romanifolk/tatere i Norge.

De eneste gruppene av interesse for ECRI som ikke omfattes av egne handlingsplaner for beskyttelse mot rasisme og andre former for hat, er norske rom og romanifolket/tatere, til tross for at disse gruppene er utsatt for antisiganisme.

Nylige elevundersøkelser og annen forskning dokumenterer mobbing i skolen, særlig rettet mot elever med kjønns mangfoldig identitet. Dette gir grunn til bekymring med hensyn til effektiv beskyttelse av disse elevenes rett til et trygt og inkluderende skolemiljø.

Ifølge både offentlige institusjoner og representanter for sivilsamfunnet som ECRI møtte under besøket, samt forskning på området, gjenspeiles konflikter i Europa og andre deler av verden i økende grad i klasserom og skolegårder, blant annet i form av voldelig atferd og fiendtlige holdninger mellom elever. Lærere og skoleledere har imidlertid ikke tilstrekkelige verktøy til å håndtere slike fenomener eller rasisme i skolen på en adekvat måte. I tillegg oppgir enkelte elever at deres klager på diskriminerende språkbruk ikke ble tatt på alvor av lærere eller skoleledelse.

Nyere forskning avdekker tilfeller av rasisme, diskriminering eller manglende kulturell sensitivitet innen helsesektoren som både pasienter og helsepersonell tilhørende grupper av interesse for ECRI, angivelig skal ha opplevd. Samtidig er det sannsynlig at mange slike hendelser ikke blir rapportert.

I denne rapporten ber ECRI myndighetene om å iverksette tiltak på en rekke områder, og kommer med en rekke anbefalinger, herunder følgende:

Myndighetene bør prioritere høyt å bekjempe antisiganisme, og i nært samråd med personer som tilhører de berørte gruppene, Likestillings- og diskrimineringsombudet og relevante aktører i sivilsamfunnet, utvikle en nasjonal handlingsplan for å forebygge og bekjempe hat mot rom og romanifolk/tatere og legge den frem for Stortinget til vedtak. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til *Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027* og ECRIs

generelle anbefaling nr. 13 om bekjempelse av antisiganisme og diskriminering av rom. Om nødvendig bør det søkes støtte fra Europarådet.

Myndighetene bør prioritere å styrke utdannings-systemets evne til å fremme en kultur for sameksistens blant elever og til å håndtere sensitive samfunnsspørsmål knyttet til blant annet rasisme, herunder antisemittisme og antimuslimsk rasisme, samt intoleranse mot lhbt-personer, ved å tilby lærere og rektorer obligatorisk og praktisk rettet opplæring, sammen med egnet støttemateriell, for å hjelpe dem med å skape et rasismefritt og inkluderende klima i mangfoldige skolemiljøer.*

Myndighetene bør prioritere å utvikle og vedta en nasjonal strategi for likestilling og inkludering i helsetjenesten, i samråd med representanter for grupper av interesse for ECRI, relevante sivilsamfunnsorganisasjoner og likestillings- og diskrimineringsorganer. Strategien bør ta sikte på å identifisere og håndtere strukturelle barrierer for tilgang til helsetjenester for grupper av interesse for ECRI, samt forskjeller i helseutfall som rammer dem, fastsette klare mål, målrettede tiltak der det er nødvendig, sikre effektiv koordinering mellom relevante myndigheter og legge til rette for tilstrekkelige budsjettmessige ressurser. Det bør i denne sammenheng tas behørig hensyn til FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 37 om likestilling og frihet fra rasediskriminering i utøvelsen av retten til helse.*

ECRI anbefaler at myndighetene sørger for at alle transpersoner som ønsker å gjennomgå en medisinsk kjønnsbekreftelse, herunder personer med ikke-binær kjønnsidentitet, så langt det er mulig har trygg, rimelig og rettidig tilgang til nødvendig behandling, med behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbt-personer. På denne bakgrunn bør myndighetene gjennomgå behandlingsmodellen for transpersoner og sikre at inngangskriterier og tilgangsvier er fullt ut i samsvar med nasjonale retningslinjer om kjønnsinkongruens.

ECRI anbefaler at myndighetene utarbeider og legger frem for Stortinget et helhetlig lovforslag som uttrykkelig anerkjenner interkjønnpersoners rett til kroppslig integritet, og som forbyr gjennomføring av medisinsk unødvendige kirurgiske inngrep og andre ikke-terapeutiske behandlinger inntil det interkjønnede barnet er i stand til å ta del i beslutninger, basert på prinsippet om fritt og informert samtykke. Utarbeidelsen av slik lovgivning bør omfatte konsultasjoner med relevante fageksperter og helsepersonell, interkjønnbarn og deres foreldre eller foresatte, og bør ta behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbt-personer og Europarådets ministerkomités anbefaling CM/Rec(2025)7 om like rettigheter for interkjønnpersoner.

ECRI anbefaler at norske myndigheter iverksetter konkrete tiltak for å sikre effektiv tilgang til rettferdighet for personer som klager over rasediskriminering eller andre former for diskriminering, ved å utvikle et system der de ikke må bære kostnadene for juridisk representasjon i Likestillings- og diskrimineringsnemnda eller domstolene, samt retts- og forvaltningsgebyrer i forbindelse med rettsaker, særlig i saker om strukturell diskriminering og strategiske rettsaker, med behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 2 om spesialiserte organer for å bekjempe rasisme og intoleranse på nasjonalt nivå.

* Denne anbefalingen, som vil være gjenstand for en prosess med interimsoppfølging av ECRI, bør gjennomføres

innen 18 måneder etter offentliggjøringen av denne rapporten.

FUNN OG ANBEFALINGER

I. FOREBYGGING OG BEKJEMPELSE AV HATEFULLE YTRINGER OG HATKRIMINALITET¹

Lovgivning

1. De mest relevante bestemmelsene om hatkriminalitet, herunder hatefulle ytringer av straffbar karakter, er straffeloven (strl.) § 185 (hatefulle ytringer), § 264 (kvalifisert trussel), § 272 (grov kroppskrenkelse), § 274 (grov kroppsskade) og § 352 (grov skadeverk). Alle disse bestemmelsene, samt strl. § 77 (skjerpende omstendigheter), viser til grunnlagene offerets hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, seksuelle orientering eller kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk ved vurderingen av det straffbare forholdet eller ved avgjørelsen av om det forelå skjerpende omstendigheter ved utøvelsen av en straffbar handling.² Samtidig mener ECRI at listen over vernede personlige kjennetegn og statusforhold i lovgivningen om hatefulle ytringer og hatkriminalitet bør utvides til uttrykkelig å omfatte ytterligere grunnlag av særlig relevans for ECRI, særlig statsborgerskap og språk. ECRI oppfordrer derfor myndighetene til å gjennomgå lovgivningen om hatefulle ytringer og hatkriminalitet med sikte på å sikre at statsborgerskap og språk uttrykkelig gjenspeiles i relevant strafferett og andre relevante rettslige bestemmelser; en slik gjennomgang bør ta behørig hensyn til Ministerkomiteens anbefaling CM/Rec(2022)16 om bekjempelse av hatefulle ytringer og anbefaling CM/Rec(2024)4 om bekjempelse av hatkriminalitet.

Datainnsamling og forskning

2. Ifølge nylig statistikk om hatkriminalitet, publisert i politiets årsrapport om hatkriminalitet for 2024,³ ble det registrert 1 172 hatkriminalitetssaker, herunder saker knyttet til hatefulle ytringer (som utgjorde 37 % av all hatkriminalitet registrert av politiet). Den nest vanligste formen for hatkriminalitet var fysisk vold, som utgjorde 20 % av alle sakene. Det vanligste hatelementet av relevans for ECRI var hudfarge/etnisitet (685 saker – 58 % av all registrert hatkriminalitet), etterfulgt av seksuell orientering (280 saker – 24 % av alle saker), kjønnsidentitet (100 saker), islam som religion (76 saker), annen eller uspesifisert religion (73 saker) og antisemittisme (45 saker). ECRI bemerker også at registrert hatkriminalitet motivert av seksuell orientering og av hudfarge/etnisitet representerer den største økningen i femårsperioden 2019–2024: Seksuell orientering økte fra 121 til 280 saker, og hudfarge/etnisitet fra 535 til 685 saker.
3. ECRI ble informert om at andelen vellykkede politietterforskninger av hatkriminalitet, herunder hatefulle ytringer av straffbar karakter, hadde gått noe ned de siste årene. I perioden 2019–2024 ble i gjennomsnitt om lag 50 % av sakene oppklart, med høyeste andel på 53 % i 2020 og laveste på 44 % i 2024.
4. Samtidig bemerker ECRI at dataene om hatkriminalitet som er rapportert til Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter under Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE/ODIHR), tyder på en betydelig økning i antall politianmeldelser, påtaler og rettslige avgjørelser knyttet til hatkriminalitet de siste årene.⁴

¹ Når det gjelder ECRIs definisjoner av hatefulle ytringer og hatkriminalitet, se ECRIs [ordliste](#).

² En lovendring i straffeloven som utvidet listen over forbudte grunnlag til å omfatte offerets kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, trådte i kraft 1. januar 2021. Samtidig ble begrepet «homofil orientering» endret til «seksuell orientering» for å tydeliggjøre at det også omfatter bifile personer. Se [straffeloven](#) for nærmere detaljer.

³ Politidirektoratet, Oslo politidistrikt (mai 2025) [PARHC \(2024\)](#), Årsrapport om hatkriminalitet i Norge for 2024.

⁴ OSSE/ODIHR – rapportering av hatkriminalitet. I 2023 var det 1 090 politianmeldelser, 310 påtaler og 250 dommer. I 2022 var tilsvarende tall 923, 263 og 203. I 2021 var de 959, 54 og 17, og i 2020 var de 744, 804 og 67. For andre data innhentet og analysert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), se [Bufdir-stat](#), statistikk og analyse.

5. Flere studier tyder på at det forekommer mange tilfeller av underrapportering. I forbindelse med den planlagte Oslo Pride-feiringen i 2022 gjennomførte for eksempel Politidirektoratet en selvrapporteringsundersøkelse om lhbt-personers erfaringer med hatkriminalitet og tillit til politiet, samt holdninger til politiets tilstedeværelse under pride-arrangementer. Ifølge resultatene fra 2022-undersøkelsen hadde 37 % av respondentene høy eller ganske høy tillit til at politiet ville beskytte dem som lhbtq+-personer. Samtidig oppga 30 % lav eller ganske lav tillit. Hele 40 % oppga at de hadde vært utsatt for hatkriminalitet de siste to årene, og av disse anmeldte bare 8 % hendelsen til politiet. En årsak så ut til å være manglende tillit til at en anmeldelse ville gi resultater.⁵ Ytterligere akademisk forskning på anmeldelse av hatkriminalitet mot lhbt-personer til politiet tyder også på at lhbt-personer ikke hadde tillit til at politiet var i stand til å gi dem nødvendig støtte og beskyttelse.⁶ Videre fremgikk det av ECRI-delegasjonens funn under besøket til Norge i 2025 at det var et betydelig tillitsunderskudd til politiet og andre aktører i strafferettssystemet blant rom og romanifolk/tatere.
6. ECRI setter pris på innsatsen som gjøres av politiet og andre offentlige tjenester innen datainnsamling og -analyse på området hatefulle ytringer og hatkriminalitet. ECRI bemerker likevel at saksbehandlingssystemene som for tiden brukes av politiet, påtalemyndigheten og domstolene, ikke gir mulighet for systematisk uttrekk og sammenstilling av data om saker som gjelder hatefulle ytringer og hatkriminalitet, gjennom hele straffesakskjeden. Særlig registreres hatelementer ikke på en tilstrekkelig standardisert måte på tvers av institusjonene i strafferettssystemet, noe som gjør det vanskelig å følge saker fra anmeldelse og etterforskning, via påtale, til rettslig utfall, eller å vurdere frafallsraten i saksbehandlingen.
7. Når det gjelder utviklingstrekk som berører bestemte grupper av interesse for ECRI, anses lhbt-personer for å være mer utsatt for hatefulle ytringer, særlig på nett, og for ulike former for hatkriminalitet. På denne bakgrunn fant det sted en særlig voldelig hatkriminalitetshandling mot lhbt-miljøet 25. juni 2022, i forbindelse med Oslo Pride-feiringen som skulle finne sted dagen etter. Handlingen ble senere kvalifisert som en terrorhandling i den etterfølgende straffesaken. Angrepet fant sted i og rundt en bar og en nattklubb som er populær blant lhbt-personer i byen. Elleve personer ble skutt, hvorav to døde av skadene, mens flere hundre fikk lettere skader eller psykiske belastninger. Oslo tingrett fastslo at angrepet var rettet mot lhbt-miljøet som sådan, med sikte på å drepe flest mulig og skape frykt. I juli 2024 idømte retten gjerningsmannen forvaring i 30 år, med en minstetid på 20 år, for grov terrorhandling. I januar 2026 idømte samme rett en annen tiltalt forvaring i 30 år, med en minstetid på 20 år, for medvirkning til terrorhandlingen og forsøk på å danne en terrororganisasjon.⁷
8. Nyere studier tyder på at transpersoner er mer utsatt for å bli ofre for hat, særlig hatefulle ytringer på nett. Ifølge en studie gjennomført av Amnesty International Norge og lhbt-organisasjonen FRI på to store sosiale medieplattformer, hadde 47 % av innleggene en kritisk tilnærming til transpersoner, mens 40 % hadde en støttende tilnærming. I tillegg kunne 1,2 % av innleggene registrert i transdebatten på disse to plattformene, ifølge samme studie, karakteriseres som hatefulle ytringer.⁸

⁵ Politidirektoratet (12. juli 2023), [POD-RAPPORT \(2023\)](#), Resultater fra LGBTIQ+-undersøkelsen på Pride 2022.

⁶ *Nordic Journal of Studies in Policing* (2024, 21. desember), [Reporting Anti-LGBTQI Hate Crime to the Police](#), s. 7–8.

⁷ [Oslo tingrett \(2024\)](#), dom av 4. juli 2024 (TOSL-2023-168771); [Oslo tingrett \(2026\)](#), dom av 16. januar 2026 (TOSL-2025-59260-2).

⁸ [Amnesty-FRI \(2023, 21. juni\)](#), Analyse & Tall har sett på norske ytringer på Facebook og Twitter fra perioden 1.januar 2018 til 31.desember 2022. Sentrale funn er blant annet at antall innlegg i sosiale medier om lhbt-tematikk økte fra 6 457 til 44 620 mellom 2018 og 2022, og at antall innlegg om transpersoner økte fra 1 485 til 23 465.

9. Undersøkelser tyder på at antisemittiske holdninger ikke er utbredt i Norge. HL-senterets undersøkelse fra 2024 viser imidlertid at det siden forrige undersøkelse i 2022 har vært en økning i negative holdninger til jøder.⁹ Mens undersøkelsen fra 2022 viste en gradvis nedgang i forekomsten av antisemittisme i perioden 2011–2022, snudde denne trenden i 2024. Forfatterne av undersøkelsen pekte på Hamas' angrep 7. oktober 2023 og Israels påfølgende krig i Gaza som en mulig hovedforklaring.¹⁰
10. På tidspunktet for ECRIs besøk til Norge i 2025 hadde Høyesterett gitt den tiltalte – lederen av et lite ytterliggående høyreorientert politisk parti – anketillatelse i en sak om hatefulle ytringer. Saken gjaldt antisemittiske og andre rasistiske uttalelser som politikeren hadde kommet med over flere år. I juli 2024 ble han av Oslo tingrett dømt til syv måneders fengsel. Ett år senere stadfestet Borgarting lagmannsrett domfellelsen og la til ytterligere én måned til fengselsstraffen.
11. Når det gjelder holdninger til muslimer spesifikt, viser resultatene fra HL-senterets undersøkelse fra 2024 at antimuslimske holdninger er utbredt, ettersom 31 % av respondentene hadde uttalte fordommer mot muslimer. I denne sammenheng kan det vises til drapet på en muslimsk kvinne fra Etiopia i Oslo i august 2025. Den mistenkte ble siktet for drap og terrorhandling.¹¹
12. Under besøket til Norge ble ECRI-delegasjonens oppmerksomhet også rettet mot eksempler på nylige rettsavgjørelser om hatkriminalitet, herunder en sak der en person, blant andre lovbrudd, hadde utsatt en elleve måneder gammel baby for kroppskrenkelse på grunn av offerets hudfarge og nasjonale eller etniske opprinnelse. Det ble også fastslått at gjerningspersonen ropte rasistiske skjellsord og spyttet på babyens søsken, som alle var under seks år. Den tiltalte ble idømt elleve måneders fengsel, med hjemmel i strl. §§ 185 og 272 (sistnevnte med henvisning til den rasistiske motivasjonen).¹²
13. Samer rapporteres også å bli utsatt for hatefulle ytringer, særlig på nett, noe som bekreftes av en rapport publisert av Folkehelseinstituttet i 2024 på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). I denne sammenheng publiserte Amnesty International Norge i september 2023 en rapport om negative holdninger og stereotypier om samer i sosiale medier. Ifølge rapporten inneholdt 25 % av kommentarene og politikersidene som ble analysert på en stor sosial medieplattform, og som nevnte samer, negative holdninger og stereotypier om det samiske folket.¹³

Håndheving og påtale

14. ECRI bemerker at den nasjonale ekspertenheten innen hatkriminalitet ble opprettet i 2021, med hovedsete tilknyttet Oslo politidistrikt. Enheten arbeider særlig med hatefulle ytringer på nett og bidrar til kompetansebygging i andre politidistrikter når det gjelder etterforskning av hatkriminalitet. Den kan også gi veiledning i konkrete saker. I april 2025 arrangerte enheten dessuten en nasjonal konferanse om hatkriminalitet, med deltakere fra alle politidistrikter og ulike organisasjoner som representerer grupper av interesse for ECRI. Enheten opprettholder også dialog med samfunn som er utsatt for hatkriminalitet. Enheten består hovedsakelig av politietterforskere, men får også støtte fra påtalejurister hvis oppgave er å legge til rette for påtale i hatkriminalitetssaker. ECRI anser et slikt samarbeid mellom politi og påtalemyndighet som **god praksis**.

⁹ Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (mars 2025), [HL-senterets holdningsundersøkelse 2024](#).

¹⁰ Se også [Amnesty \(2024\)](#) og [Antirasistisk senter \(2022\)](#) for konkrete studier om antisemittisme på internett og i sosiale medier.

¹¹ NewsinEnglish.no (2025, 25. august), [Norway shaken by new terrorist attack](#).

¹² Oslo tingrett (2. juni 2025), sak 25-009688MED-TOSL/01.

¹³ Amnesty International Norge (september 2023), Negative holdninger og stereotypier om samer på Facebook.

15. Det finnes en «tipsfunksjon» for hatefulle ytringer på politiets nettsider. Den nasjonale ekspertenheten for hatkriminalitet vurderer hvert tips, noe som kan føre til at det opprettes en straffesak dersom det er grunnlag for det.
16. ECRI merker seg med tilfredshet at Politidirektoratet har publisert handlingsplanen *Mangfold, dialog og tillit (2022–2025)*.¹⁴ Blant tiltakene i handlingsplanen er initiativer for å styrke politiansattes kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet, samt for å videreutvikle statistikk og analyser av anmeldt hatkriminalitet. Planen omfatter også tiltak for særlig å forbedre støtten og beskyttelsen som tilbys personer som tilhører etniske og religiøse minoriteter, lhbti-personer og personer med innvandrerbakgrunn. Et annet tiltak er den pågående innføringen av mangfolds-koordinatorer i alle politidistrikter, som skal ha kontakt med sårbare grupper. Ifølge kilder i sivilsamfunnet har Oslo politidistrikt vært særlig aktivt på dette området. Politidirektoratet har også vært representert i referansegruppen for kompetanse-hevingsprogrammet «Rosa kompetanse justis»¹⁵, et prosjekt som skal øke kunnskapsnivået om seksuell orientering og kjønns mangfold i politiet.
17. ECRI bemerker også at riksadvokaten hvert år utsteder retningslinjer for behandling av straffesaker. ECRIs oppmerksomhet ble rettet mot at hatkriminalitet, i motsetning til tidligere år, ikke lenger er uttrykkelig nevnt som en prioritet i 2025-utgaven av disse retningslinjene.¹⁶ Dette ble av enkelte deler av sivilsamfunnet oppfattet som en utelatelse, og reiste spørsmål om hvorvidt påtale av hatkriminalitet fortsatt er en prioritet for påtalemyndigheten. De relevante myndighetene understreket imidlertid at 2025-retningslinjene bør leses i sammenheng med tidligere retningslinjer, og at hatkriminalitet fortsatt er en prioritet for påtalemyndigheten. Etter ECRIs syn er det avgjørende at påtalemyndigheten på en synlig måte gir høy prioritet til bekjempelsen av hatkriminalitet.
18. Til tross for myndighetenes innsats for å overvåke, forebygge og bekjempe hatkriminalitet, mener ECRI at det fortsatt er rom for forbedring når det gjelder tilliten til politiet og påtalemyndigheten blant grupper av interesse for ECRI. Dette synes fortsatt å føre til underrapportering av hatkriminalitet, blant annet i lhbtimiljøer og blant rom og romanifolk/tatere i Norge.
19. ECRI anbefaler at norske myndigheter sikrer en adekvat strafferettslig respons på hatkriminalitet, herunder hatefulle ytringer av straffbar karakter, fra politi og påtalemyndighet, med tanke på konsekvensene for enkeltpersoner og grupper av interesse for ECRI, ved i) å gi høyeste prioritet til effektiv påtale av rasistisk motivert hatkriminalitet, hatkriminalitet rettet mot lhbti-personer og andre former for hatkriminalitet, og ii) å drive regelmessig tillitsskapende arbeid overfor grupper av interesse for ECRI, særlig lhbti-personer og rom- og romani-/tatermiljøer over hele landet, for å motvirke underrapportering. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til Ministerkomiteens anbefaling CM/Rec(2024)4 om bekjempelse av hatkriminalitet.

Politikk mot rasistiske og andre former for hatefulle ytringer og hatkriminalitet

20. Regjeringen har lansert en rekke særskilte handlingsplaner mot hatefulle ytringer og hatkriminalitet som er av stor relevans for grupper av interesse for ECRI, særlig Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer 2025–2030,¹⁷ Handlingsplan mot antimuslimsk rasisme 2025–2030,¹⁸ Handlingsplan mot antisemittisme,¹⁹

¹⁴ Politidirektoratet (mars 2022), [Diversity, dialogue and trust, Action Plan for the work of the police \(2022-2025\)](#).

¹⁵ Informasjon om prosjektet her: [Rosa kompetanse justis](#).

¹⁶ Riksadvokaten (4. februar 2025), Prioriteringar for straffesaksbehandlinga 2025.

¹⁷ Kultur- og likestillingsdepartementet (januar 2025), [Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer 2025–2030](#).

¹⁸ Kultur- og likestillingsdepartementet (mars 2025), [Handlingsplan mot muslimfiendtlighet 2025-2030](#).

¹⁹ Kommunal- og distriktsdepartementet (mai 2024), [Handlingsplan mot antisemittisme 2025-2030](#).

Handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2023–2026,²⁰ samt Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027.²¹

21. ECRI anerkjenner og støtter innsatsen som gjøres gjennom disse handlingsplanene, vedtatt av norske myndigheter for å håndtere rasisme og andre former for hat som rammer ulike grupper av interesse. ECRI ønsker myndighetenes tydelige politiske vilje til å bekjempe disse fenomenene velkommen. Samtidig bemerker ECRI at disse handlingsplanene i hovedsak er utformet som strategiske og konseptuelle politikkdokumenter, som fastsetter overordnede mål og innsatsområder. Selv om en slik tilnærming har verdi i kraft av å sette dagsorden og øke bevisstheten, mener ECRI at disse handlingsplanene generelt mangler operative komponenter som i neste omgang ville muliggjøre effektiv gjennomføring, overvåking og evaluering. På denne bakgrunn oppfordrer ECRI myndighetene til å sikre at handlingsplaner mot rasisme inneholder klart definerte mål og målsettinger, ledsaget av egnede indikatorer, utgangs- og måltall, en detaljert tidsplan for gjennomføring, tildeling av tilstrekkelige budsjettressurser, samt utpeking av forvaltningsorganer og ledende tjenestepersoner som har ansvar for gjennomføringen, og innebygde rammeverk for regelmessig overvåking og evaluering.
22. ECRI bemerker at de eneste gruppene av interesse for ECRI som ikke har en gruppespesifikk handlingsplan, er norske rom og romanifolket/taterne. Riktignok er antallet norske rom lite, og skal etter det opplyste ikke overstige om lag 1 000 personer. Romanifolket/taterne anslås derimot ifølge egne anslag å telle mellom 10 000 og 30 000 personer. Representanter for sivilsamfunnet fortalte ECRIs delegasjon under besøket at hatefulle ytringer eller upassende uttalelser om norske rom og romanifolket/taterne, i motsetning til det som gjelder for andre grupper av interesse for ECRI, sjelden – om noen gang – utløser imøtegåelse eller reaksjoner.
23. Likestillings- og diskrimineringsombudet har, sammen med representanter for det norske romfolket, tatt til orde for en egen handlingsplan for rom og romanifolket/taterne. I sin uttalelse fra 2022 viser Europarådets rådgivende komité for rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter (ACFC) til antisiganismen som rom og romanifolket/taterne regelmessig utsettes for, og oppfordret myndighetene til å utarbeide og vedta en handlingsplan mot antisiganisme.²² I 2025 ble det fremmet et representantforslag om en handlingsplan mot antisiganisme som ble forkastet av et flertall i Stortinget.²³
24. ECRI anbefaler at regjeringen gir høy prioritet til bekjempelse av antisiganisme, og at det, i nært samråd med personer som tilhører berørte grupper, Likestillings- og diskrimineringsombudet og relevante aktører i sivilsamfunnet, utvikles og vedtas en nasjonal handlingsplan for å forebygge og bekjempe hat mot rom og romanifolket/taterne. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til *Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027* og ECRIs generelle anbefaling nr. 13 om bekjempelse av antisiganisme og diskriminering av rom. Om nødvendig bør det søkes støtte fra Europarådet.
25. I 2021 opprettet regjeringen en nasjonal tilskuddsordning for å legge til rette for lokale, regionale og nasjonale initiativer og aktiviteter rettet mot å bekjempe rasisme og hatefulle ytringer på grunnlag av etnisitet, religion og livssyn. I 2026 ble

²⁰ Kultur- og likestillingsdepartementet (september 2023), [Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2023–2026](#).

²¹ Arbeids- og inkluderingsdepartementet (mars 2024), [Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027](#).

²² Rådgivende komité for rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter (ACFC) (2022), [Fifth Opinion on Norway](#): 8.

²³ Se NRK (2. juni 2025), [Får ikke støtte til tiltak mot diskriminering: – Overraska og skuffa](#).

det bevilget 24,4 millioner kroner (nær 2,1 millioner euro) til gjennomføringen av denne ordningen, opp fra 23,6 millioner kroner i 2025.

26. ECRI bemerker også at flere digitale veiledere og offentlige nettportaler, blant annet Bufdirs,²⁴ gir råd om bekjempelse av hatefulle ytringer. Kommunal- og distriktsdepartementet har utarbeidet en veileder om forebygging av og håndtering av hatefulle ytringer, trakassering og trusler, med bidrag fra Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Veilederen er ment å gi praktiske råd til folkevalgte, kandidater til valg og andre som er involvert i det politiske liv. Den gir praktiske anbefalinger både for å forebygge og håndtere hatefulle ytringer, trakassering og trusler, og oppsummerer kunnskap om omfanget og konsekvensene av disse fenomenene.
27. Bortsett fra Stortingets forretningsorden,²⁵ som fastsetter at upassende eller krenkende atferd eller ytringer ikke er tillatt, har Stortinget ingen egen atferdskodeks mot hatefulle ytringer. På denne bakgrunn oppfordrer ECRI myndighetene til å oppmuntre alle politiske partier i Norge til å undertegne Charteret for europeiske politiske partier for et ikke-rasistisk og inkluderende samfunn, som Europarådets parlamentariske forsamling (PACE) sluttet seg til i resolusjon 2443 (2022).²⁶
28. Når det gjelder mediebransjens selvregulerings- og reguleringsorganer, har Norsk Presseforbund utarbeidet Vær Varsom-plakaten,²⁷ og det er opprettet et pressens faglige utvalg (PFU).²⁸ Dersom PFU finner at det foreligger et brudd på plakaten, krever avgjørelsene som regel at det aktuelle mediet publiserer avgjørelsen, erkjenner bruddet, kommer med rettelser eller gir mulighet for tilsvær.
29. ECRI fikk vite at det ikke finnes noe egentlig reguleringsorgan som håndhever lovgivningen mot hatefulle ytringer i mediene. Medietilsynet har ikke noe direkte mandat på dette området. Etter ECRIs syn er det avgjørende at uavhengige reguleringsmyndigheter spiller en positiv rolle i arbeidet mot hatefulle ytringer, herunder på nett. ECRI oppfordrer derfor myndighetene på det sterkeste til om nødvendig å iverksette lovgivningstiltak for å gi Medietilsynet et klart mandat til å forebygge og bekjempe hatefulle ytringer, herunder på nett, i lys av Europarådets ministerkomité's anbefaling CM/Rec(2022)16 om bekjempelse av hatefulle ytringer.²⁹
30. Stopp hatprat,³⁰ et sivilsamfunnsinitiativ som støttes økonomisk av regjeringen, er et bredt nasjonalt nettverk av ungdom, frivillige organisasjoner, kommuner, ungdomsarbeidere og ulike fagpersoner som samarbeider mot hatefulle ytringer. Nettverket arrangerer verksteder, seminarer og kurs, og har utviklet en egen ordning med «hatprat-ungdomsambassadører» som bidrar til å spre kunnskap om hatefulle ytringer på nett. ECRI ønsker dette initiativet velkommen.
31. Et annet lovende sivilsamfunnsinitiativ er portalen «Stopp muslimhat», som drives av Muslimsk Dialognettverk og gjør det mulig å rapportere tilfeller av antimuslimsk hat på nett.³¹

²⁴ Se Bufdir, [Hatytringer – hjelp, råd og kunnskap](#).

²⁵ Stortinget (2025), [Stortingets forretningsorden](#).

²⁶ Europarådet, Parlamentarikerforsamlingen (PACE) (20. juni 2022), [Charteret for europeiske politiske partier for et ikke-rasistisk og inkluderende samfunn](#) og [Resolusjon 2443 \(2022\)](#) om politiske partiers rolle i å fremme mangfold og inkludering: et nytt charter for et ikke-rasistisk samfunn.

²⁷ [Vær Varsom-plakaten](#) – etiske normer for pressen (trykt presse, radio og fjernsyn samt nettpublikasjoner).

²⁸ For nærmere informasjon om Pressens Faglige Utvalg, se Norsk Presseforbunds [nettsider](#).

²⁹ Europarådet, Ministerkomiteen (20. mai 2022), [CM/Rec \(2022\) 16 om bekjempelse av hatefulle ytringer](#). Se også ECRI (2015), [generell anbefaling nr. 15 om bekjempelse av hatefulle ytringer](#).

³⁰ [Stopp hatprat – Bevegelsen mot hatprat](#).

³¹ Muslimsk dialognettverk, [Stopp muslimhat.no](#).

II. SIKRING AV LIKEBEHANDLING OG INKLUDERING INNEN UTDANNING OG HELSETJENESTER

A. Likebehandling og inkludering innen utdanning

Lovgivning og nasjonal læreplan

32. Opplæringsloven³² og likestillings- og diskrimineringsloven³³ fastsetter det rettslige rammeverket for likebehandling i utdanningssystemet. Ifølge opplæringsloven § 12-3 skal «skolen ikke akseptere krenkende atferd som mobbing, vold, diskriminering og trakassering», noe som omfatter rasisme. Videre pålegger § 12-4 en plikt til å sikre et trygt og godt psykososialt skolemiljø, og dersom det oppstår utfordringer med dette i enkelttilfeller, må skolen utarbeide en skriftlig plan for å bedre situasjonen. Dersom tiltakene som rektor har iverksatt ikke viser seg å være tilstrekkelige, kan eleven eller foreldrene bringe saken inn for statsforvalteren (i henhold til opplæringsloven § 12-6), som må vurdere situasjonen og som kan instruere den aktuelle kommunen om å rette opp forholdet og, der det er hensiktsmessig, beslutte ytterligere tiltak.
33. Læreplanverket av 2020³⁴ for grunnskolen og videregående opplæring har status som forskrift, og fastsetter at opplæringen skal være i samsvar med menneskerettighetene, og at elevene skal lære om disse. På denne bakgrunn ble ECRI informert om at det finnes menneskerettighetskomponenter i ulike fag.
34. Læreplanen omfatter også temaer knyttet til kulturelt og religiøst mangfold, samt temaer spesifikt knyttet til blant annet samer, jøder, rom og romanifolk/tatere. Ifølge informasjonen som ble gjort tilgjengelig for ECRI, er det innført rettslige virkemidler for å styrke interkulturell opplæring og elevenes kunnskap om nasjonale minoriteter og urfolk. Ifølge noen uttalelser er disse imidlertid utilstrekkelig gjennomført. Nasjonale rammeplaner for lærer- og skolelederutdanning inneholder krav til opplæring mot diskriminering og for kulturell sensitivitet. Retningslinjene hevdes imidlertid å være åpne for tolkning av den enkelte lærer og skole.
35. Ifølge FNs arbeidsgruppe av eksperter om mennesker av afrikansk avstamning (WGEPAD) forekommer det en feilaktig fremstilling av Afrika og afrikansk historie i norske skoler. WGEPAD peker for eksempel på at skolene selv avgjør pensum om temaet slaveri av afrikanere, noe som ifølge samme rapport har ført til at det undervises i nedverdiggende innhold, som å fremstille svarte barn som slaver. WGEPAD bemerket også at skolens læreplaner ikke inneholdt moduler om afrikanere og mennesker av afrikansk avstamning som kunne bidra til at nåværende og fremtidige generasjoner av nordmenn forstår, verdsetter og respekterer forskjellene mellom slike grupper som bor i Norge.³⁵
36. ECRI anbefaler at myndighetene reviderer og vedtar egnet veiledning for lærere og andre fagpersoner i utdanningssektoren om kulturelt, religiøst og etnisk mangfold, med sikte på å underbygge likestilling og menneskerettigheter i skolen. Det bør særlig legges vekt på en konsekvent og meningsfull representasjon av mennesker av afrikansk avstamning i skolens læreplaner, og i denne sammenheng bør FNs generalforsamlings andre internasjonale tiår for mennesker av afrikansk avstamning (2025–2034) brukes som et positivt verktøy for å gjennomgå og motvirke stereotypier og fordommer i skolen knyttet til Afrika, afrikanere og personer, herunder også elever, av afrikansk avstamning.

³² Opplæringslova er tilgjengelig [her](#).

³³ Se likestillings- og diskrimineringsloven, tilgjengelig [her](#).

³⁴ Læreplanverket er tilgjengelig [her](#), med noen forklaringer på engelsk [her](#).

³⁵ Forente nasjoner (FN), Arbeidsgruppen av eksperter om mennesker av afrikansk avstamning (WGEPAD) (2024), Rapport fra FNs arbeidsgruppe av eksperter om mennesker av afrikansk avstamning, besøk til Norge, 24. juli 2024, tilgjengelig [her](#).

Tiltak for å fremme likestilling i skolen

37. På den positive siden finnes det flere tiltak for å spre kunnskap om etniske og religiøse minoriteter i skolen. Et eksempel er den samiske veiviserordningen, administrert av Samisk høgskole på vegne av Kommunal- og distriktsdepartementet. Veiviserne,³⁶ som ble utvidet fra fire til seks høsten 2024,³⁷ er samiske studenter som reiser rundt i Norge og holder foredrag om samer, hovedsakelig i videregående skoler, for å formidle kunnskap om samisk kultur til andre unge. En tilsvarende jødisk veiviserordning finnes, der unge norske jøder besøker skoler og forteller elevene om livet sitt og sine erfaringer som unge jøder i Norge.³⁸ Enda et lignende initiativ, de muslimske veiviserne (Muslimske veivisere), finnes også, gjennomført av Muslimsk Dialognettverk (MDN).³⁹ ECRI ønsker veiviserordningene velkommen og anser dem som **god praksis**.
38. Når det gjelder likebehandling og inkludering i utdanningen fra et lhbt-perspektiv, skårer Norge svært høyt, med 90/100 poeng i 2025-rapporten om inkluderende utdanning fra International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, Queer and Intersex Youth & Student Organisation (IGLYO).⁴⁰ Videre bør det vises til regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2023–2026, som inneholder tiltak for å styrke seksualitetsundervisningen, herunder spørsmål om likestilling for lhbt-personer.⁴¹
39. Lhbt-organisasjonen FRIs avdeling for Rosa kompetanse utvikler og gjennomfører kurs i lhbtq+-sensitivitet for fagpersoner i ulike sektorer, herunder for lærere og andre ansatte i barnehager, grunnskoler og videregående skoler samt for lærerstudenter og fagpersoner som arbeider i lærerutdanningen ved universiteter og høyskoler.
40. Det finnes andre prosjekter og organisasjoner som tilbyr lignende tjenester, som Restart-prosjektet drevet av *Skeiv Ungdom*, som gir elever opplæring om likestillingsspørsmål knyttet til lhbtq+, FRI Oslo og Vikens fagavdeling *Skeiv kunnskap* samt organisasjonene *Skeiv Verden* og Salam, som retter seg mer mot skjæringspunktet mellom lhbtq+-identitet og tilhørighet til andre grupper og fellesskap. Skoleseksjonen av FRIs Rosa kompetanse har en referansegruppe bestående av erfarne fagpersoner innen utdanning, akademikere som jobber i utdanningsfeltet, og representanter for ulike organisasjoner.

Tiltak mot rasistisk og anti-lhbt-mobbing i skolen

41. Det forekommer fortsatt hendelser knyttet til rasistisk og anti-lhbt-mobbing i skolen. Lhbt-barn utsettes for eksempel for mobbing, med en uforholdsmessig stor innvirkning på elever med kjønns- og seksualitetsmangfoldige identiteter, noe som gir grunn til bekymring når det gjelder effektiv beskyttelse av deres rett til et trygt og inkluderende skolemiljø.⁴² På den positive siden viser imidlertid den nyeste

³⁶ Mer informasjon om den samiske veiviserordningen finnes [her](#).

³⁷ Europarådet, ACFC (1. juli 2025), [sjette rapport](#) innlevert 1. juli 2025 av Norge i henhold til artikkel 25, avsnitt 2, i rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter (FCNM), s. 24.

³⁸ Europarådet, ACFC (1. juli 2025), sjette rapport: 24.

³⁹ For nærmere informasjon om de muslimske veiviserne, se Muslimsk Dialognettverk, [Muslimske veivisere](#).

⁴⁰ Det interaktive LGBTQI Inclusive Education (IGLYO) Map & Index er tilgjengelig [her](#).

⁴¹ Handlingsplanen fastsetter at regjeringen skal videreføre det pågående arbeidet med å støtte seksualitetsundervisning i skolen. I 2023 ga regjeringen grunnfinansiering til FRI (Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold), Rosa kompetanse-kurs i skoler og barnehager, Skeiv Ungdom, Sex og Politikk, og magasinet Blikk.

⁴² Wendelborg, C. og Dahl, T. (2024), [Elevundersøkelsen 2023 - Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24](#) og Wendelborg, C. (2024), Mobbing på skolen: Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24 og Elevundersøkelsen 2024, tilgjengelig [her](#). Se også Utdanningsdirektoratet, tilgjengelig [her](#), og IGLYOs nettside, tilgjengelig [her](#).

elevundersøkelsen, publisert i desember 2025,⁴³ en samlet nedgang i mobbesaker i norske skoler sammenlignet med de tre foregående årene, da det var en økning.

42. En studie fra 2021 om hatefulle ytringer og mobbing i Oslo-skoler viser at unge med etnisk og/eller religiøs minoritetsbakgrunn generelt er omtrent like utsatt for mobbing som elever hvis foreldre er født i de nordiske landene, men at de med minoritetsbakgrunn utsettes for hatefulle ytringer rettet mot hudfarge og etnisk eller religiøs bakgrunn, snarere enn ut fra «generelle» mobbeårsaker.⁴⁴
43. I en spørreundersøkelse fra 2022 om erfaringer i møte med Oslo kommunes offentlige tjenester rapporterte 38,9 % av respondentene som hadde vært i utdanningsinstitusjoner de siste 12 månedene, at de hadde blitt behandlet dårligere enn andre på grunn av sin etniske og/eller nasjonale opprinnelse og/eller hudfarge eller religiøse tilhørighet i møte med skole eller andre fagfolk innen utdanning.⁴⁵
44. Det foreligger også rapporter om økt antisemittisk trakassering og mobbing i skolen etter Hamas' angrep 7. oktober 2023 og Israels påfølgende krig i Gaza.⁴⁶ Flere representanter for frivillige organisasjoner som ECRIs delegasjon møtte, opplyste at jødiske elever følte seg stadig mer utrygge på skolen.
45. Under et møte med representanter for Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus fikk ECRIs delegasjon opplyst at rasistisk og annen mobbing hadde økt betydelig de siste årene, til totalt om lag 1 000 saker per år som meldes inn nasjonalt av foreldre til Statsforvalterne. ECRI bemerker i denne sammenheng at skolene ikke har noen generell plikt til å rapportere alle mobbesaker til lokale skolemyndigheter, og de er heller ikke pålagt å rapportere grunnlaget eller bakgrunnen for mobbingen, ettersom kun alvorlige saker må meldes av rektor til kommunale myndigheter. Etter ECRIs syn ville en plikt for skoler til systematisk å registrere og rapportere mobbehendelser, herunder også grunnlaget for dem, være svært nyttig for å utvikle effektive tiltak mot mobbing.
46. ECRI anbefaler at norske myndigheter etablerer en effektiv, landsdekkende overvåkingsmekanisme som sikrer konsekvent og obligatorisk rapportering, registrering og oppfølging av mobbesaker i skolen, med særlig oppmerksomhet rettet mot rasistisk og anti-lhbt-motivert mobbing, også på nett.
47. På den positive siden er det siden 2018 opprettet regionale mobbeombud over hele landet. Deres mandat omfatter barn og unge frem til fylte 24 år. ECRIs delegasjon møtte representanter for mobbeombudet i Oslo. I praksis fungerer mobbeombudene i stor grad som meklere mellom foreldre og skoler ved mobbehendelser. De har ikke sanksjonsmyndighet, men kan bringe mobbesaker inn for lokale skolemyndigheter dersom den aktuelle skolen ikke iverksetter egne tiltak. ECRI anser eksistensen av mobbeombud som **god praksis**.

Tiltak for å forebygge gruppebasert fiendtlighet i utdanningssammenheng

48. Et interessant initiativ fra Muslimske Dialognettverk er opprettelsen av en digital plattform for skolesektoren, med mål om å tilby kompetanseheving og undervisningsmaterieell til lærere og elever ut fra muslimske perspektiver. Målet er å fremme forståelse og respekt samt avlive myter, misforståelser og

⁴³ Resultatene fra elevundersøkelsen 2025 er tilgjengelige [her](#).

⁴⁴ Nadim, M. og Fladmoe, A. (2021). Mobbing og hatytringer blant skoleungdom i Oslo: Betydningen av elevenes minoritetsbakgrunn og skolekonteksten. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 2(2), 129–149, tilgjengelig [her](#).

⁴⁵ I utdanningssammenheng hadde 17,4 % av dem som følte seg dårligere behandlet på grunn av etnisk og/eller nasjonal opprinnelse og/eller hudfarge, opplevd dette sjelden, 13,3 % av og til, og 8,2 % ofte. Tilsvarende andeler for dårligere behandling på grunn av religiøs tilhørighet var 10,9 % (sjelden), 8,4 % (av og til) og 5,9 % (ofte). Alle resultater av undersøkelsene er tilgjengelige [her](#) (side 64).

⁴⁶ Se NRK-reportasje [her](#).

konspirasjonsteorier. Diskusjonstemaene omfatter situasjonen i Midtøsten og negativ sosial kontroll. Prosjektet støttes av Bufdir.⁴⁷

49. Under besøket i Norge besøkte ECRIs delegasjon Bjørndal skole i Oslo, der elevene representerer over 70 nasjonaliteter. Som et ressurskrevende, men vellykket tiltak for å håndtere dette kulturelle mangfoldet samt det faktum at mange nylig ankomne innvandrerbarn og deres foreldre ikke er kjent med den norske skolekonteksten, innførte skolen en drop-in «møteplass» for foreldre,⁴⁸ der konflikter i klasserommet, men også andre spørsmål, som undervisning om seksualitet og lhbtli-likestilling, kan diskuteres. Delegasjonen fikk opplyst at foreldre med innvandrerbakgrunn var aktive brukere av denne muligheten til å diskutere med skolens representanter, med støtte fra tolker der det var nødvendig. ECRI anser dette som **god praksis**.
50. Et annet positivt tiltak er et digitalt kurs⁴⁹ utviklet av Utdanningsdirektoratet for nyankomne innvandrere som ønsker å jobbe i barnehage, skole eller skolefritidsordningen (SFO). Initiativet har som mål å øke rekrutteringen av flerspråklige personer til pedagogiske stillinger og assistentstillinger. Den nåværende andelen fast ansatte med innvandrerbakgrunn i kommunale grunn- og videregående skoler er om lag 8 prosent.⁵⁰
51. ECRI ønsker også Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) velkommen, et program for skoler for å forebygge rasisme, gruppebasert fiendtlighet og udemokratiske holdninger. Nettstedet⁵¹ tilbyr blant annet egnet undervisningsmateriell til dette formålet. Dembra dekker ulike utfordringer for demokratiet, som rasisme, herunder antimuslimsk rasisme, antisemittisme, hatefulle ytringer og ekstremisme. Programmet fokuserer på lærerutdanning, og Dembras nettbaserte materiell kan brukes av alle skoler. Enkelte skoler besøker, som en del av sin deltakelse i Dembra, HL-senteret (Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter).
52. Samtidig fikk ECRIs delegasjon under besøket i Norge opplyst av flere samtalepartnere, både fra offentlige institusjoner og sivilsamfunnet, at konflikter i Europa eller andre deler av verden i økende grad gjenspeiles i klasserom og skolegårder, herunder i form av voldelig atferd og holdninger mellom elever, som til tider også skyldes kulturelle og/eller språklige misforståelser.
53. Ifølge en rapport med tittelen *Forskjellsbehandling, rasisme og diskriminering i skolen*⁵² mener lærere og skoleledere at de ikke har egnede verktøy for å håndtere rasisme i skolen, samtidig som enkelte elever rapporterer at deres klager på diskriminerende språkbruk ikke ble tatt på alvor av lærere eller skoleledelsen.
54. Som en illustrasjon fikk ECRIs delegasjon høre om rasistiske slagord skrevet som graffiti på skolens område, som ble stående lenge før det ble fjernet, uten noen åpen diskusjon om hendelsen. I en nylig rapport fra FNs arbeidsgruppe av eksperter om mennesker av afrikansk avstamning vises det til at skoleledelsen tilkalte politiet for å snakke med barn av afrikansk avstamning som angivelig responderte på provoserende, uadresserte rasistiske handlinger, i stedet for å konfrontere dem som utførte handlingene. Ifølge rapporten ble foreldre som klaget

⁴⁷ Se [Skoleveileder.no](https://skoleveileder.no) - Muslimske dialognettverk.

⁴⁸ Se [Møteplassen – et inkluderende samlingssted](#) - Oslo kommune - Aktuelt.

⁴⁹ Mer informasjon om det digitale kurset finnes hos Utdanningsdirektoratet: [Digitale kurs om norsk barnehage, SFO og skole](#).

⁵⁰ For mer om andelen ansatte i skolen med innvandrerbakgrunn de senere årene, se Regjeringa.no [Prop. 1 S \(2025-2026\)](#), fig.6.6.

⁵¹ Mer informasjon om Dembra [her](#).

⁵² Lynnebakke, B., Kindt, M. T., Alne, R. H. og Reiling, R. B. (2024), Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education, tilgjengelig [her](#).

på slike situasjoner, angivelig stemplet som bråkmakere, noe som kunne føre til at barnevernstjenesten og sosialarbeidere grep inn.⁵³

55. ECRI anbefaler, som en prioritert oppgave, at myndighetene styrker utdanningssystemets evne til å fremme en kultur for å leve sammen blant elever og til å håndtere sensitive samfunnsspørsmål knyttet til blant annet rasisme, herunder antisemittisme og antimuslimsk rasisme samt intoleranse mot lhbt-personer, ved å tilby lærere og skoleledere obligatorisk og praktisk rettet opplæring, sammen med egnet støttemateriell, for å hjelpe dem med å skape et rasismefritt og inkluderende klima i mangfoldige skolemiljøer.

Den særskilte situasjonen for rom-, romani-/tater- og nylig ankomne innvandrerelever

56. Ett bestemt og vedvarende problem når det gjelder rombarn, er mangelen på norskkunnskaper når de begynner på skolen, ettersom deres førstespråk er romanes. ECRI fikk opplyst at rombarn ofte ikke går i barnehage, enten fordi omsorgspersonene – av eget valg eller på grunn av manglende arbeidsmuligheter – er i stand til å ta hånd om dem hjemme, eller fordi de er tilbakeholdne med å delta i det norske utdanningssystemet, på grunn av mistillit til det eller manglende kunnskap om det. I tråd med en anbefaling fra ACFC⁵⁴ ble det opprettet et tospråklig romanes/norsk barnehagetilbud i Oslo for å oppmuntre romforeldre til å sende barna sine i barnehage, for å styrke romfamiliers tospråklighet og identitet. På tidspunktet for ECRI-delegasjonens besøk i 2025 var det imidlertid ingen rombarn innmeldt i tilbudet. ECRI stoler på at myndighetene vil videreføre sitt engasjement overfor romfelleskapet for å overbevise romforeldre om å delta i det tospråklige romanes/norske barnehagetilbudet.
57. Når det gjelder romanifolket/taterne, er de fortsatt bekymret for mulige konsekvenser av å ta et barn ut av skolen for å reise i tradisjonelle reiseprioder. ECRI ble av myndighetene informert om at Kunnskapsdepartementet ville innlede en dialog med Utdanningsdirektoratet om i hvilken grad det er behov for tilpasset undervisning under slike reiseprioder. ECRI oppfordrer til å utarbeide en egnet læringsmodell til dette formålet, ved hjelp av teknologiske løsninger som er utviklet de senere årene.
58. ECRI bemerker at mange kommuner har tilbudt mottaksklasser for nylig ankomne innvandrerbarn, der disse barna plasseres for å bygge opp norskferdighetene sine. Det varierer nøyaktig hvordan slike mottaksklasser er organisert. Ved skolen som ECRI-delegasjonen besøkte i 2025, ble slike barn i aldersgruppen for første og andre trinn i grunnskolen plassert direkte i ordinære klasser, mens det ble gitt tilbud om mottaksklasser for å forbedre norskferdighetene til aldersgruppene som tilsvarer tredje til sjuende trinn.

B. Likebehandling og inkludering innen helsetjenester

Lovgivning

59. Likestillings- og diskrimineringsloven⁵⁵ forbyr diskriminering på flere grunnlag, som etnisitet, religion, språk og nasjonal opprinnelse, herunder i helsesektoren. Pasient- og brukerrettighetsloven⁵⁶ garanterer alle likeverdig tilgang til nødvendige helsetjenester, uavhengig av etnisitet, språk, type lovlig oppholdsstatus eller andre personlige kjennetegn eller statusforhold. Spesialisthelsetjenesteloven⁵⁷ fastsetter at regionale helseforetak er ansvarlige for å tilby spesialiserte helsetjenester til alle,

⁵³ FN, [WGEPAD \(2024\)](#): 25 og 44.

⁵⁴ Europarådet, [ACFC \(2022\)](#): 216, 218 og 225.

⁵⁵ Se likestillings- og diskrimineringsloven [her](#).

⁵⁶ Se pasient- og brukerrettighetsloven [her](#).

⁵⁷ Se spesialisthelsetjenesteloven [her](#).

på like vilkår og ut fra medisinsk behov. Helse- og omsorgstjenesteloven⁵⁸ pålegger kommunene å tilby likeverdige og behovsbaserte helsetjenester til alle som oppholder seg i kommunen, herunder papirløse migranter med akutte behov.

Data og forskning

60. Under sitt besøk til Oslo universitetssykehus (OUS) i 2025 fikk ECRI delegasjon opplyst om et fåtall formelle klager knyttet til manglende kulturell sensitivitet hos enkelte ansatte og manglende tolketjenester. Delegasjonen fikk også høre om to klager om at pasienter angivelig var blitt tilskrevet feil kjønn i helsevesenet, som var brakt inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda (nemnda), hvor nemnda ikke fant brudd på regelverket. Delegasjonens funn under besøket tyder imidlertid på at tilfeller av rasisme eller ulik behandling på sykehus og andre helseinstitusjoner ofte ikke blir rapportert.
61. En rapport fra 2025 om rasisme og diskriminering i helsesektoren, utarbeidet i fellesskap av tre sivilsamfunnsaktører – Antirasistisk Senter, LIN – Likestilling, Inkludering og Nettverk, og Minotenk⁵⁹ – viser til tilfeller av rasisme, diskriminering eller manglende kulturell sensitivitet innen helsesektoren, som angivelig er opplevd av både pasienter og helsepersonell som tilhører grupper av interesse for ECRI. Som eksempel oppga pasienter med minoritetsbakgrunn at de hadde opplevd nedlatende holdninger fra helsepersonell, mens enkelte ansatte som selv tilhørte etniske eller religiøse minoriteter, opplyste at de møtte pasienter som nektet å la seg behandle av dem på grunn av deres opplevde eller faktiske etniske eller religiøse bakgrunn.
62. I en spørreundersøkelse fra 2022 om brukeres erfaringer med Oslo kommunes offentlige tjenester rapporterte 37,5 % av respondentene som hadde oppsøkt helsetjenester de siste 12 månedene, at de var blitt behandlet annerledes enn andre på grunn av sin etniske eller nasjonale bakgrunn og/eller hudfarge i møte med kommunalt helsepersonell. Av disse oppga 4,8 % at de hadde opplevd slik behandling ofte, 14,9 % av og til, og 17,8 % sjelden. Andelen respondenter som opplevde å bli behandlet annerledes enn andre på grunnlag av religion, var 4,2 % (ofte), 8,5 % (av og til) og 11,7 % (sjelden).⁶⁰

Politikk og samråd om likebehandling og inkludering i helsetjenesten

63. ECRI bemerker at enkelte sykehus, som OUS, Akershus universitetssykehus og Lovisenberg sykehus, har utviklet interne retningslinjer om likestilling, mangfold og inkludering som gjelder både pasienter og helsepersonell. OUS har for eksempel utviklet en handlingsplan for mangfold og inkludering. Lovisenberg sykehus har opprettet et likestillings- og inkluderingsutvalg og utviklet standardiserte responser for ansatte som møter rasistisk atferd fra pasienter, herunder avvikshåndtering når pasienter nekter behandling på rasistisk grunnlag. ECRI merker seg også andre retningslinjer med sikte på å fremme likebehandling og inkludering i helsetjenesten, ofte med vekt på migrasjonshelse.⁶¹ Helse Sør-Øst har for eksempel vedtatt en regional handlingsplan for 2025 om mangfold, likeverdige helsetjenester og migrasjonshelse. Akershus universitetssykehus har utviklet en langsiktig plan for 2022–2026 om mangfold, likestilling og migrasjonshelse.⁶² ECRI ønsker disse tiltakene mot rasisme og for å fremme likestilling velkommen.

⁵⁸ Se helse- og omsorgstjenesteloven [her](#).

⁵⁹ Antirasistisk Senter – LIN - Likestilling, Inkludering og Nettverk – Minotenk, Oslo (november 2025), «[Deg skal jeg ikke ha](#)» - [Rasisme og diskriminering i helsevesenet](#).

⁶⁰ Bangstad, S., Rønningen, N.-M., Larsen, E.N., Sandset, T. og Massa, P. B. (2022), [Kartlegging av rasisme og diskriminering i møte med Oslo kommune](#), Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO) Rapport 2022: 2: 61 og 62.

⁶¹ Den regionale handlingsplanen til Helse Sør-Øst om mangfold, likeverdige helsetjenester og migrasjonshelse er tilgjengelig [her](#).

⁶² Den langsiktige planen 2022–2026 for mangfold, likestilling og migrasjonshelse ved Akershus universitetssykehus er tilgjengelig [her](#).

64. ECRI fikk også med interesse vite at Helsedirektoratet er vertskap for et brukerråd⁶³, hvis oppgave blant annet er å identifisere hva som er viktig for medlemsorganisasjonene, herunder de som er av relevans for ECRI, som Oslo kommunes utvalg for flerkulturelle minoriteter⁶⁴ og Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold⁶⁵. Helsedirektoratet har også opprettet et råd for innvandrerhelse.⁶⁶ Rådets oppgave er å bistå Helsedirektoratet med å sikre likeverdige helsetjenester for innvandrerbefolkningen. Det finnes også nettverk knyttet til Helsedirektoratet som fremmer innvandreres helse og tilgang til helsetjenester, nemlig Nettverk for innvandrerhelse i kommunene, Nettverk for innvandrerhelse i frivillig sektor, og Nettverk for migrantvennlige sykehus.
65. ECRI ønsker vedtakelsen av helsepolitikk på det enkelte sykehus eller regionale nivå velkommen, samt eksistensen av rådgivende strukturer viet likestilling og inkludering på nasjonalt nivå. ECRI bemerker også at den nasjonale helse- og samhandlingsplanen for 2024–2027⁶⁷ omfatter spørsmål knyttet til tilbudet av likeverdige og inkluderende helsetjenester (se for eksempel avsnitt 71). Delegasjonens funn under besøket i 2025 tyder imidlertid på at myndighetene bør ta mer resolutt handling for å utvikle effektiv, forskningsbasert politikk med godt ressursgrunnlag for å forebygge og bekjempe alle former for rasisme og ulikhet innen helsetjenesten over hele landet, i samråd med relevante interessenter.
66. ECRI anbefaler at myndighetene prioriterer å utvikle og vedta en nasjonal strategi for likestilling og inkludering i helsetjenesten, i samråd med representanter for grupper av interesse for ECRI, relevante sivilsamfunnsorganisasjoner og likestillings- og diskrimineringsorganer. Strategien bør ta sikte på å identifisere og håndtere strukturelle barrierer for tilgang til helsetjenester for grupper av interesse for ECRI, samt forskjeller i helseutfall som rammer dem, fastsette klare mål, målrettede tiltak der det er nødvendig, sikre effektiv koordinering mellom relevante myndigheter og legge til rette for tilstrekkelige budsjettmessige ressurser. Det bør i denne sammenheng tas behørig hensyn til FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 37 om likestilling og frihet fra rasediskriminering i utøvelsen av retten til helse.

Utdanning i medisin og opplæring av helsepersonell

67. ECRI merket seg et forslag som blant annet oppfordrer Den norske legeforening og medisinske fakulteter i Norge til å slutte seg til Verdens legeforenings erklæring om rasisme i medisinen, og til mer aktivt å fremme likebehandling og inkludering i helsetjenesten.⁶⁸ ECRI støtter et slikt forslag.
68. ECRI bemerker også at det allerede i 2020 ble innført forskrifter om nasjonale retningslinjer for medisinsk utdanning, som pålegger medisinske fakulteter å undervise i «hvordan faktorer som diskriminering og rasisme særlig påvirker folkehelsen til minoritetsgrupper og samene som urfolk»⁶⁹. Under besøket i Norge fikk ECRIs delegasjon opplyst at det finnes et lite punkt om rasisme og kulturell sensitivitet i helsetjenesten i pensum for grunnutdanningen av medisinstudenter i Norge. Innholdet i denne delen blir imidlertid sjelden testet i eksamen.
69. ECRI anbefaler at myndighetene oppmuntrer til og støtter utviklingen av opplæring i antirasisme, antidiskriminering og kulturell kompetanse for helsepersonell,

⁶³ Nettsiden til brukerrådet hos Helsedirektoratet er tilgjengelig [her](#).

⁶⁴ Informasjon om Oslo kommunes utvalg for flerkulturelle minoriteter er tilgjengelig [her](#).

⁶⁵ Se Mental Health and Human Rights Info, [Association for Gender and Sexual Diversity FRI - MHHR | Mental Health and Human Rights Info](#).

⁶⁶ Informasjon om Rådet for innvandrerhelse er tilgjengelig [her](#).

⁶⁷ [Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027](#), mars 2024.

⁶⁸ Se *Tidsskriftet* (12. november 2024), [Rasisme som helseproblem](#).

⁶⁹ Se Kifinfo (12. august 2024), [Rasisme er en trussel mot folkehelsen](#).

herunder gjennom fagforeninger for helsepersonell, at menneskerettighetsopplæring tas med som et obligatorisk fag i pensum ved medisinske fakulteter, samt at det tilbys videreutdanning om interkulturell helse, diskrimineringsrelaterte helsespørsmål, rasisme og eksklusjon, med behørig hensyn til FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 37 om likestilling og frihet fra rasediskriminering i utøvelsen av retten til helse.

Likeverdig tilgang til informasjon og egnede tolketjenester

70. ECRI merker seg med tilfredshet at den ovennevnte nasjonale helse- og samhandlingsplanen inneholder et kapittel om likeverdige helsetjenester for gravide med minoritetsbakgrunn, som ifølge statistikk opplever flere komplikasjoner i forbindelse med fødsel enn befolkningen for øvrig, og som også kan ha behov for kultursensitiv kommunikasjon om helsetjenester og/eller tolketjenester.
71. ECRI ble også informert om at Helsedirektoratet har arbeidet med kommunikasjon rettet mot innvandrere, asylsøkere og flyktninger, med sikte på å bidra til likeverdige og tilgjengelige helsetjenester for hele befolkningen, herunder innvandrere. Direktoratet har også publisert kultursensitiv informasjon om seksuell helse, graviditet og fødsel, oversatt til åtte språk.⁷⁰ Videre fikk ECRI opplyst om flere skriftlige veiledere om helsetjenester for asylsøkere i Norge, som dokumentene «Dine helserettigheter som flyktning eller asylsøker i Norge», og «Hvordan få hjelp hvis du er syk eller trenger legehjelp i Norge?», som er tilgjengelige på den offisielle nettsiden for informasjon om og tilgang til helsetjenester for personer bosatt i Norge (Helsenorge.no).⁷¹ En annen nettside med informasjon om tilgang til helsetjenester er «Ny i Norge», med informasjon tilgjengelig på norsk, engelsk, russisk og ukrainsk.⁷²
72. ECRIs oppmerksomhet ble likevel rettet mot manglende konsekvent tilnærming til utvikling og formidling av helseinformasjon til pasienter med minoritets- eller innvandrerbakgrunn over hele landet. Under sitt besøk til Norge i 2025 fikk ECRIs delegasjon eksempler på forsinkelser i tilbudet av helsetjenester som skyldtes utilstrekkelig kommunikasjon, som operasjoner som ble utsatt fordi innvandrepasienter ikke uttrykkelig var blitt bedt om å faste umiddelbart i forkant. Delegasjonen fikk også høre at innvandrerkvinner deltok i mindre grad i brystkreftscreening enn andre kvinner.⁷³ ECRI oppfordrer på det sterkeste de relevante myndighetene til å sikre at all relevant helseinformasjon gjøres tilgjengelig for pasienter som tilhører grupper av interesse for ECRI, på et egnet utvalg av språk.
73. Tolkeloven (2022) pålegger offentlige tjenester å bruke kvalifiserte tolker når det er nødvendig.⁷⁴ Helsedirektoratet⁷⁵ har i denne forbindelse publisert informasjon på engelsk om tilgjengeligheten av slike tolketjenester.⁷⁶ Som eksempel tilbyr Tolkesentralen ved OUS, hvis representanter ECRIs delegasjon møtte under besøket til Norge i 2025, tolketjenester på 70 språk for OUS'⁷⁷ behov. På tidspunktet for besøket var de vanligste tolkespråkene arabisk, polsk, somali, ukrainsk og urdu. I 2024 var det over 60 000 tolkeoppdrag, og dette tallet var ifølge

⁷⁰ Se Helsedirektoratet, [Home | Zanzu](#) (engelskspråklig versjon).

⁷¹ Se [Helsenorge - information in English](#), særlig veiledningsdokumenter om helsetjenester for flyktninger og asylsøkere tilgjengelig [her](#) og for alle utlendinger tilgjengelig [her](#), [her](#) og [her](#).

⁷² Se Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), [Healthcare in Norway | Ny i Norge](#).

⁷³ For eksempel er det bare om lag 25 % av somaliere som deltar i slik screening, sammenlignet med om lag 80 % blant nordmenn.

⁷⁴ Ved OUS dekkes for eksempel 99 % av tolkebehovet av formelt kvalifiserte tolker. For om lag 1 % av behovet finnes det ingen formell opplæring i det aktuelle språket, og dermed kan det ikke finnes formelt kvalifiserte tolker.

⁷⁵ Se [English - Helsedirektoratet](#).

⁷⁶ Helsedirektoratet, [Interpreter services for you as a health service patient – Right to information in your own language](#).

⁷⁷ Se [Tolkesentralen - Oslo universitetssykehus HF](#).

opplysningene økende. Ved OUS ble 78 % av oppdragene utført på stedet, 21 % ved telefontolking og 1 % ved videotolking. Bruken av tolketjenester har økt med mer enn 300 % de siste ti årene. En oversettelsesapp utviklet spesielt for helsesektoren er også i utstrakt bruk i Norge.⁷⁸

74. Selv om ECRI anerkjenner og roser at det er gjort mye for å sikre tilgangen til tolketjenester i helsesektoren, pekte mange av ECRIs samtalepartnere på tilgang til tolk i helsetjenesten som et stort problem for pasienter med behov, på grunn av utilstrekkelig antall tolker. De viste til praksisen med å be barn tolke for foreldre eller besteforeldre i innvandrerfamilier, særlig i mer tynt befolkede deler av landet. Dette har til tider ført til alvorlige misforståelser, i tillegg til at pasienter i slike situasjoner tilsynelatende ikke alltid var åpne om symptomene sine i nærvær av barna sine. I henhold til loven om offentlige organers ansvar for bruk av tolk (tolkeloven) er det som hovedregel ulovlig å bruke barn som tolk, men enkelte unntak er fastsatt for nødsituasjoner.⁷⁹ Etter ECRIs syn er det klart problematisk å la barn tolke, og det er ikke i tråd med prinsippet om barnets beste. ECRI oppfordrer myndighetene til å styrke innsatsen for å sikre at egnede tolketjenester er tilgjengelige og tilrettelagt i helsetjenesten i hele landet.

Den særskilte situasjonen for migranter med irregulært opphold

75. Det finnes særskilte bestemmelser om retten til helse- og omsorgstjenester for migranter med irregulært opphold i Norge. Barn med irregulært opphold har generelt samme rett til helsehjelp som norske barn. Når det gjelder voksne migranter med irregulært opphold, ble ECRI informert om at forskrift nr. 1255 av 2011⁸⁰, bortsett fra visse helsetjenester knyttet til graviditet, om retten til øyeblikkelig hjelp og annen nødvendig helsehjelp for personer uten fast opphold, tolkes restriktivt og kun dekker helsetilstander som krever behandling innen tre uker. ECRI hørte i denne sammenheng om en kreftpasient som ikke fikk behandling før tilstanden ble akutt, og som senere døde.⁸¹ ECRI oppfordrer myndighetene til å gjennomgå ordningene for voksne migranter med irregulært opphold, herunder de blant dem som er uten midler, for å sikre at deres rett til helsehjelp omfatter øyeblikkelig hjelp og andre former for nødvendig helsehjelp, i lys av ECRIs generelle anbefaling nr. 16 om vern av irregulært tilstedeværende migranter mot diskriminering.
76. På den positive siden har Røde Kors, sammen med sine partnere, utviklet et e-læringskurs for helsepersonell om hvilken type helsehjelp migranter med irregulært opphold har rett til, og enkelte kommuner finansierer eller tilbyr selv enkelte helsetjenester utover øyeblikkelig hjelp til migranter med irregulært opphold.⁸²

Lhbt-spesifikk helsehjelp og relaterte spørsmål

77. Det bør minnes om at nasjonale retningslinjer for kjønnsinkongruens ble vedtatt i 2020.⁸³ Under besøket i Norge fikk ECRIs delegasjon opplyst at antall personer i Norge med alvorlig kjønnsinkongruens anslås – avhengig av type kirurgiske inngrep – å ligge mellom 2 000 og 20 000.
78. Kjønnsbekreftende helsehjelp forvaltes i praksis av Nasjonal behandlingstjeneste for kjønnsinkongruens (NBTK) ved OUS, som er et statlig sykehus.⁸⁴ Det finnes

⁷⁸ Mer informasjon om bruken av appen Care to Translate finnes [her](#).

⁷⁹ Loven om offentlige organers ansvar for bruk av tolk (tolkeloven), herunder § 4, som primært forbyr bruk av barn som tolk, er tilgjengelig [her](#).

⁸⁰ Forskrift nr. 1255 av 2011 er tilgjengelig [her](#).

⁸¹ Se artikkel i *Bergens Tidende* (14. januar 2022), [Pasient ble nektet helsehjelp. Ber Stortinget gripe inn og styrke rettighetene til papirløse](#).

⁸² Se [Kirkens Bymisjon – Health centre for undocumented migrants – \(på engelsk\)](#)

⁸³ Nasjonale [retningslinjer](#) for kjønnsinkongruens er tilgjengelige på Helsedirektoratets nettside.

⁸⁴ Se Oslo universitetssykehus, Nasjonal behandlingstjeneste for kjønnsinkongruens (NBTK), [nettside](#).

også fire regionale sentre for kjønnsinkongruens (i helseregionene Sør-Øst, Vest, Midt og Nord). ECRI ble informert om at myndighetenes uttalte mål om å desentralisere kjønnsbekreftende helsehjelp ennå ikke er realisert.

79. Transpersoner som ønsker å motta kjønnsbekreftende behandling ved NBTk, blir først henvist av sin fastlege eller spesialisthelsetjenesten til regionale sentre for kjønnsinkongruens. Dersom det foreligger psykiatriske helseproblemer, blir de berørte henvist til distriktpsikiatrisk senter (for voksne) eller til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (for barn) for psykiatrisk vurdering. Disse sentrene henviser deretter pasienten videre til NBTk for ytterligere vurdering. For voksne gjennomføres vurderingen ved NBTk av psykologer, leger og sykepleiere. Vurderingen varer vanligvis ett år og består av samtaler, intervjuer og spørreskjemaer som fylles ut av de berørte pasientene. I løpet av vurderingsperioden blir pasientene bedt om å gjennomleve en såkalt reell-livserfaring, som innebærer at de skal leve i samsvar med sin kjønnsidentitet og endre sin sosiale rolle på alle livets områder. Dersom vurderingen resulterer i en diagnose av kjønnsinkongruens, kan pasientene bli henvist til en endokrinolog for hormonbehandling. Etter minst ett år med hormonbehandling kan pasientene bli vurdert som egnet for kirurgisk behandling.⁸⁵
80. Personer med ikke-binære kjønnsidentiteter tilbys ikke kjønnsbekreftende behandling ved NBTk, noe som etter sigende ikke er i tråd med nasjonale retningslinjer. NBTks holdning er at risikoen for at ikke-binære pasienter senere vil angre, er for høy. NBTks uttalte mål er å ha færre enn 1 % «angrere» blant dem som gjennomgår kjønnsbekreftende helsehjelp. NBTk anslår at andelen som velger å reversere (også kalt detransisjon), ligger mellom 10 og 20 %. Denne holdningen fra NBTk resulterer ifølge nyere forskning⁸⁶ i en relativt høy andel utskrivninger fra NBTk, på 264 / 1 198 saker (22 %) blant dem som møtte til minst én time, men som til slutt ikke fikk tilbud om kjønnsbekreftende medisinsk behandling. Detransisjonsraten er imidlertid langt lavere, med kun 18 personer som gjennomførte detransisjon av totalt 1 258.⁸⁷ Selv om ECRI anerkjenner uroen som enkelte medisinske eksperter har uttrykt over mangelen på langtidsdata og vitenskapelig forståelse av helseforskjeller blant transpersoner, er ECRI videre bekymret for at slik usikkerhet ofte brukes som begrunnelse for å nekte transpersoner tilgang til spesialiserte tjenester.
81. Det fremgikk også av delegasjonens funn under besøket i 2025 at det var en tilsynelatende mangel på tillit til det nasjonale helsevesenet blant mange transpersoner og sivilsamfunnsaktører, særlig i forbindelse med NBTk. ECRI oppfordrer derfor myndighetene til å iverksette tiltak for å bygge tillit blant transpersoner, ved å etablere et rammeverk for regelmessige konsultasjoner mellom NBTk, der det er hensiktsmessig andre relevante helsesentre, og representanter for transpersonmiljøet.
82. Tilgang til NBTks kjønnsbekreftende tiltak er strengt begrenset til dem som har gjennomgått senterets interne vurderingsprosess. Følgelig blir personer som på grunn av lange ventetider har søkt og mottatt kjønnsbekreftende helsehjelp, som hormonbehandling eller kirurgi, gjennom privat sektor eller i utlandet,⁸⁸ systematisk utelukket fra de spesialiserte nasjonale tjenestene og den langsiktige oppfølgingen som kun er tilgjengelig gjennom NBTk, selv når slike tjenester er medisinsk

⁸⁵ Se Langeland, F., Gulli, M. og Rigrup, B. (2023), [Likeverdig helsehjelp for personer med kjønnsinkongruens](#), Nordlandsforskning.

⁸⁶ Nyquist, C. B. et al. (2025). [Treatment trajectories among children and adolescents referred to the Norwegian National Center for Gender Incongruence](#). *Acta Paediatrica* (data fra GIRCA-registret).

⁸⁷ Nyquist, C. B. et al. (2025), se delkapittel 3.5 om retransisjon. Med hensyn til transkjønnede erfaringer betegner en ikke-kjerne-detransisjon en delvis eller tidsavgrenset pause eller reversering av spesifikke tiltak i en kjønnsbekreftende overgang, uten at individet oppgir sin transkjønnede identitet. Dette i motsetning til kjerne-detransisjon, der personen fullt ut re-orienterer sin kjønnsidentitet mot sitt fødselskjønn.

⁸⁸ Kjønnsbekreftende helsehjelp mottatt i utlandet dekkes ikke av folketrygden.

nødvendige. Ifølge nyere forskning er andelen personer som har søkt og betalt for kjønnsbekreftende helsehjelp i privat sektor i Norge eller i utlandet, høy – det vil si nesten halvparten av dem som har fått utført relatert kirurgi.⁸⁹

83. ECRI anbefaler at myndighetene sørger for at alle transpersoner, herunder personer med ikke-binære kjønnsidentiteter, så langt det er mulig, har trygg, rimelig og rettidig tilgang til nødvendig kjønnsbekreftende behandling, med behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbti-personer. På denne bakgrunn bør myndighetene gjennomgå behandlingsmodellen for transpersoner og sikre at inngangskriterier og tilgangsveier er fullt ut i samsvar med de nasjonale retningslinjene om kjønnsinkongruens.
84. Det foreligger ikke noe rettslig forbud mot såkalt kjønnsnormaliserende kirurgi på interkjønnbarn. Helse- og omsorgsdepartementets holdning i saken er at det er mer hensiktsmessig å utvikle faglige standarder for å regulere behandlingspraksis enn å utarbeide særskilt lovgivning om interkjønnpersoner. Ansvaret for behandling og oppfølging av interkjønnbarn er tillagt OUS i helseregion Sør-Øst og Haukeland universitetssykehus i helseregion Vest. Vurderingen skal etter det opplyste omfatte klinisk, radiologisk, biokjemisk og genetisk «kartlegging» av barnet.
85. Ifølge myndighetene igangsettes medisinsk behandling av interkjønnbarn når det er nødvendig, men aldri når det ikke foreligger et slikt behov. Det bør bemerkes at regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026) inneholder et tiltak om å gjennomgå medisinsk behandlingspraksis for barn født med variasjoner i kjønnsutvikling. ECRIs delegasjon fikk under besøket i Norge opplyst at sykehusene som utfører kirurgi på interkjønnbarn, de siste årene har tatt i bruk en tilnærming der medisinsk unødvendig kirurgi heller utsettes til rundt sju års alder. Etter ECRIs syn er det avgjørende å innføre tilstrekkelige lovfestede beskyttelsestiltak mot såkalt kjønnsnormaliserende kirurgi og andre unødvendige medisinske inngrep.
86. ECRI anbefaler at myndighetene utarbeider og legger frem for Stortinget et helhetlig lovforslag som uttrykkelig anerkjenner interkjønnpersoners rett til kroppslig integritet, og som forbyr gjennomføring av medisinsk unødvendige kirurgiske inngrep og andre ikke-terapeutiske behandlinger inntil det interkjønnede barnet er i stand til å delta i beslutninger, basert på prinsippet om fritt og informert samtykke. Utarbeidelsen av slik lovgivning bør omfatte konsultasjoner med relevante fagekspert og helsepersonell, interkjønnbarn og deres foreldre eller foresatte, og bør ta behørig hensyn til Europarådets ministerkomité's anbefaling CM/Rec(2025)7 om like rettigheter for interkjønnpersoner samt ECRIs generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbti-personer.
87. Til slutt viser ECRI til sin generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbti-personer, når det gjelder de livslange negative konsekvensene konverteringspraksis har for lhbti-personers psykiske og fysiske velvære. ECRI verdsetter derfor vedtatte endringer i straffelovgivningen⁹⁰ med mål om å kriminalisere gjennomføring og markedsføring av slik praksis. Den endrede lovgivningen trådte i kraft i januar 2024. Ifølge ny § 270 i straffeloven kan gjennomføring og markedsføring av slik praksis straffes med bot eller fengsel i inntil tre år. Ved skjerpende omstendigheter (§ 270a) kan handlingen straffes med fengsel i inntil seks år. Hvorvidt den fornærmede voksne

⁸⁹ Bolstad, S. H., et al. (2026), Gender-Affirming Health Care Needs, Barriers to Care, and Health and Wellbeing in a Broad Nationwide Sample of Transgender People in Norway, Williams Institute / University of Agder, tilgjengelig [her](#). Blant respondentene oppga 32,5 % av dem som bruker hormoner, og 49,5 % av dem som har fått utført kirurgi, at de hadde skaffet seg dette gjennom privat finansiering.

⁹⁰ Straffeloven er tilgjengelig [her](#), og selve lovendringene [her](#).

har gitt fritt og informert samtykke, vil være et relevant, men ikke avgjørende, moment i den samlede vurderingen av om den nye bestemmelsen er overtrådt. Samtykke fra et barn kan derimot aldri frita gjerningspersonen for straffansvar. Videre kan markedsføring av konverteringspraksis straffes med bot eller fengsel i inntil seks måneder (§ 270b). På tidspunktet for ECRIs besøk var ennå ingen sak om konverteringspraksis brakt inn for retten.

III. EMNER SOM GJELDER SPESIELT FOR NORGE

A. Forebygging og bekjempelse av rasialisert profilering fra politiets side

88. I mars 2024 avslørte norsk presse at norsk politi hadde samlet inn sensitive personopplysninger⁹¹ om mer enn 650 rompersoner.⁹² Disse registreringene av norske rom ble utarbeidet ved bruk av konfidensiell informasjon fra andre registreringsordninger, som folkeregisteret og politiets informasjonsregistre. Registreringen ble gjennomført som ledd i pågående straffeetterforskning mot 14 personer. Under besøket i Norge i 2025 viste representanter for politiet og Justis- og beredskapsdepartementet som delegasjonen møtte, til behovet for å bekjempe utbredt kriminalitet blant personer som tilhører romfellesskapet. De opplyste at de aktuelle registrene ikke var i bruk, men det forelå ingen intensjon om å slette dem. ECRI ble også informert om at Datatilsynet igangsatte en undersøkelse og slo fast at det ikke forelå brudd på politiregisterloven i denne saken.⁹³
89. Etter ECRIs syn kan opprettelsen av slike registre med personopplysninger om en betydelig andel av romfellesskapet i Norge i forbindelse med straffeetterforskning utgjøre rasialisert profilering⁹⁴, og det rettslige grunnlaget for opprettelsen av slike registre bør underlegges en mer grundig gjennomgang. Utover de alvorlige etiske og juridiske spørsmålene som eksistensen av slike registre reiser, er ECRI bekymret for den negative innvirkningen disse registrene kan ha hatt på det norske romfellesskapet som helhet, som en minoritet med en traumatisk historie i landet og for øvrig, herunder gjennom tidligere praksis med registrering og rasialisert profilering av romfolk, med dramatiske konsekvenser, samt for den videre spredningen av fordommer mot rom i befolkningen for øvrig.
90. ECRI anbefaler at myndighetene iverksetter besluttomme tiltak for å forebygge og bekjempe antisiganisme og diskriminering av rom i politiarbeidet, ved i) å vedta en klar nulltoleransepolitikk mot antisiganisme og diskriminering av rom innad i politiet, og ii) å opprette en uavhengig kommisjon med mandat til å gjennomgå det rettslige rammeverket, sikkerhetsmekanismene og praksisen som regulerer politiets overvåking, datainnsamling og etterforskningsvirksomhet overfor romfellesskapet, med sikte på å sikre full etterlevelse av internasjonale og europeiske standarder. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til ECRIs generelle anbefalinger nr. 11 og nr. 13, samt FNs rasediskrimineringskomité's generelle anbefaling nr. 36 (2020) om forebygging og bekjempelse av rasialisert profilering utført av rettshåndheverende myndigheter.
91. I 2022 publiserte Likestillings- og diskrimineringsombudet en undersøkelse om etniske minoriteters møter med politiet.⁹⁵ Undersøkelsen tyder på at personer med etnisk minoritetsbakgrunn ofte føler seg mistenkeliggjort av politiet uten grunn. Ifølge undersøkelsen utgjorde personer som tilhører etniske minoriteter, 34 % av dem som hadde blitt stanset av politiet i året før undersøkelsen ble gjennomført, mens personer som tilhører etniske minoriteter, utgjorde over halvparten av dem

⁹¹ Opplysningene omfattet blant annet alder, bostedsfylke og eventuelle straffesaker, både avsluttede og pågående.

⁹² *Aftenposten* (5. mars 2024), [Lyddokument avdekker hvordan politiet har kartlagt nordmenn med rom-bakgrunn](#).

⁹³ Loven er tilgjengelig [her](#).

⁹⁴ ECRIs generelle anbefaling nr. 11 definerer rasialisert profilering som politiets bruk, uten objektiv og rimelig begrunnelse, av grunnlag som rase, hudfarge, språk, religion, nasjonalitet eller nasjonal eller etnisk opprinnelse i kontroll-, overvåkings- eller etterforskningsvirksomhet.

⁹⁵ Se Likestillings- og diskrimineringsombudet (2022), *Kontroller uten kontroll*.

som hadde vært utsatt for tre eller flere legitimasjonskontroller i det aktuelle året. Ombudet konkluderte med at det ikke forelå noen egnet tilsynsordning for å motvirke og forebygge utviklingen av praksis med rasialisert profilering.

92. I 2023 publiserte Antirasistisk Senter og Redd Barna en ny rapport om rasialisert profilering fra politiets side, med funn som ligner på Likestillings- og diskrimineringsombudets, og som påpekte at slik profileringspraksis har en negativ innvirkning på den psykiske helsen til dem som rammes.⁹⁶
93. ECRI bemerker at det i 2023 ble utarbeidet en rapport om politikontroller sett fra et mulig diskrimineringsperspektiv, av Oslo politidistrikt i samarbeid med OMOD – Senter for sosial rettferdighet⁹⁷, Minotenk⁹⁸ og Juristforbundet⁹⁹. Ifølge rapporten anbefalte de tre partnerne å innføre en kvitteringsordning, mens politiet uttrykte forbehold.¹⁰⁰
94. Et pilotprogram som påla politiet å utstede kvitteringer til dem de stanset, ble deretter satt i verk. Initiativet hadde som mål å øke åpenheten, forebygge utviklingen av eventuell rasialisert profileringspraksis og muliggjøre bedre datainnsamling. En evaluering av pilotordningen¹⁰¹ ble bestilt av Politidirektoratet, og den påfølgende rapporten ble publisert i desember 2023.¹⁰² Evalueringen konkluderte med at det ikke hadde vært klart hva formålet med ordningen var, og at pilotordningen hadde liten innvirkning på hvordan politiet gjennomførte legitimasjonskontroller.
95. ECRI minner om at rasialisert og annen diskriminerende profilering har betydelige negative konsekvenser for samfunnet som helhet, og skaper en følelse av ydmykelse og urettferdighet blant dem som rammes. Slik praksis skader yrkets omdømme, undergraver arbeidet til alle de politiansatte som følger politiets etiske retningslinjer og loven, og som er engasjert i å bekjempe rasisme og intoleranse, og kan anses som en mulig indikasjon på institusjonell rasisme innad i politiet. Det er derfor avgjørende at relevante myndigheter iverksetter ytterligere tiltak for effektivt å forebygge og bekjempe enhver form for rasialisert profileringspraksis fra politiets side.
96. ECRI anbefaler at myndighetene innfører et effektivt landsdekkende system for systematisk registrering av politiets legitimasjonskontroller og andre relevante rettshåndhevingstiltak, som trafikkontroller og grensekontroller, utformet slik at det kan avdekke og håndtere eventuell rasialisert profilering og annen diskriminerende praksis. Myndighetene bør i den forbindelse la seg inspirere av FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 36 (2020) om forebygging og bekjempelse av rasialisert profilering utført av rettshåndhevende myndigheter.
97. Stortinget ba regjeringen om å endre politiloven § 7a for å innføre visitasjonssoner for våpenkontroll og bekjempelse av gjengrelatert vold. Mens politiet på tidspunktet for besøket til Norge i 2025 kunne opprette midlertidige visitasjonssoner, ville de foreslåtte endringene gi politiet langt bredere skjønnsmessig myndighet til å stanse

⁹⁶ Se publikasjonen fra Redd Barna og Antirasistisk senter (2023), [Første gang jeg ble stoppet av politiet var jeg bare 12 år - En kartlegging av hvordan ungdommer og unge voksne med minoritetsbakgrunn opplever politiet og hvordan negative møter med politiet påvirker deres psykiske helse](#), s. 6.

⁹⁷ Se [Hjem | OMOD - Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering](#).

⁹⁸ [Hjem - Minotenk](#).

⁹⁹ Se [Juristforbundet](#).

¹⁰⁰ Se Politiet (2023, 1. januar), [Politikontroller i et diskrimineringsperspektiv](#).

¹⁰¹ Løsningen for utstedelse av kvitteringer innenfor rammen av pilotordningen var en kvitteringsblokk med gjennomslagsark, der personen som ble kontrollert, fikk én kopi og politiet en annen. Politiet fylte inn tidspunkt og sted for legitimasjonskontrollen, navn og fødselsdato til personen som ble kontrollert, samt eget tjenestenummer og det rettslige grunnlaget for kontrollen. Den delen av kvitteringen som politiet beholdt, inneholdt også et felt for en kort beskrivelse av situasjonen. Opplysningene ble deretter registrert digitalt.

¹⁰² Se Oslo Economics (2023), [Evalueringsrapport med kvitteringsordning ved personkontroll](#).

og visitere personer uten forutgående mistanke eller rimelig grunn. ECRI deler bekymringene som er uttrykt av Likestillings- og diskrimineringsombudet, om at disse foreslåtte endringene vil føre til en enda større risiko for rasialisert profilering og andre former for diskriminering. På denne bakgrunn merker ECRI seg med stor interesse at Politidirektoratet anså det eksisterende rettslige rammeverket som tilstrekkelig. ECRI oppfordrer på det sterkeste myndighetene til å gjennomgå gjeldende og foreslått lovgivning om våpenkontroll og gjengrelatert vold, for å sikre at denne ikke direkte eller indirekte diskriminerer grupper av interesse for ECRI, og til der det er nødvendig, å iverksette egnede lovgivningstiltak.

B. Tilgang til rettferdighet i ikke-strafferettslige diskrimineringssaker

98. Likestillings- og diskrimineringsnemnda (nemnda), som etter sigende tidligere har hatt utilstrekkelige ressurser i forhold til saksmengden, er også blitt kritisert for ikke å behandle diskrimineringssaker så grundig som den burde. Nemndas budsjettmessige ressurser har økt de siste årene.¹⁰³ Nemnda synes imidlertid fortsatt å streve med saksmengden. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var på 13,3 måneder i januar 2026,¹⁰⁴ og det forelå 817 uavklarte saker på tidspunktet for ECRIs besøk i 2025.
99. Når det gjelder tilgjengelighet, bemerker ECRI at klageskjemaer er tilgjengelige på nett. Klager kan sendes inn på norsk eller engelsk. Klagere har adgang til å engasjere advokat til å representere seg.
100. Nemndas avgjørelser kan overprøves av de alminnelige domstolene. Å bringe en sak inn for domstolene er generelt kostbart. I Norge reguleres tilgangen til rettshjelp¹⁰⁵ av rettshjelploven, som ble endret i 2025,¹⁰⁶ i likhet med den tilhørende rettshjelpforskriften.¹⁰⁷ Rettshjelploven inneholder generelle unntaksbestemmelser (§§ 11 og 16) som i teorien åpner for skjønnsmessig rettshjelp, herunder rettslig representasjon, i særskilte tilfeller, uavhengig av sakstype. Ordningen er imidlertid fortsatt behovsprøvd, med mindre den er anbefalt av Sivilombudet i saker der offentlige institusjoner er saksøkt.¹⁰⁸ I teorien kunne §§ 11 og 16 også komme til anvendelse på saker for nemnda. ECRI fikk imidlertid opplyst at dette i praksis ikke er tilfellet. Unntaksbestemmelsen anvendes med en svært høy terskel.
101. Det er kostnadsfritt å bringe en sak inn for nemnda, men et offer for diskriminering som bringer en sak inn for de alminnelige domstolene, risikerer å måtte dekke motpartens saksomkostninger dersom vedkommende taper saken, noe som kan utgjøre et betydelig beløp.
102. I sin femte rapport mente ECRI at myndighetene burde iverksette tiltak for å gi Likestillings- og diskrimineringsombudet og nemnda myndighet til å anbefale saker for retten kostnadsfritt, slik at ofre ikke må betale rettsgebyr og får sin juridiske representasjon gratis. I sine påfølgende konklusjoner bemerket ECRI at loven

¹⁰³ Ifølge opplysningene som er gjort tilgjengelige for ECRI, var nemndas budsjett på 15,37 millioner kroner, sammenlignet med 32,276 millioner kroner (om lag 2,64 millioner euro) for 2026.

¹⁰⁴ Per 5. januar 2026, som angitt på [nemndas nettside](#).

¹⁰⁵ Ordningen skiller mellom to hovedkategorier av rettshjelp, nemlig fritt rettsråd i sivile eller forvaltningsrettslige saker som oppfyller både økonomiske og materielle vilkår, og fri sakførsel, som omfatter representasjon for domstoler eller forvaltningsorganer, innvilget enten av den behandlende domstolen eller av statsforvalteren. Adgangen til begge former for rettshjelp er som hovedregel behovsprøvd, basert på søkerens inntekt og formue (selv om enkelte saker automatisk kvalifiserer). Forskriften fastsetter også regler om egenandel, dokumentasjonskrav og saksbehandling. Med rettshjelpsreformen av 2025 og den tilhørende forskriften anvendes det nå en ny og mer helhetlig modell for å vurdere økonomisk berettigelse til rettshjelp. Vurderingen er basert på samlet betalingsevne, der det tas hensyn til inntekt, formue og fradrag for barn. Som følge av dette er vesentlig flere personer enn tidligere nå formelt berettiget til rettshjelp. I praksis er det imidlertid svært få, ettersom terskelverdiene for maksimal inntekt fortsatt er lave.

¹⁰⁶ Loven er tilgjengelig [her](#).

¹⁰⁷ Forskriften er tilgjengelig [her](#).

¹⁰⁸ Disse bestemmelsene gir Sivilombudet adgang til å anbefale at en privat part reiser sak og får den prøvd for de alminnelige domstolene. I så fall vil vedkommende bli innvilget fri rettshjelp. Denne bestemmelsen gjelder imidlertid ikke anbefalinger om å klage til nemnda.

kunne tolkes slik at ombudet hadde en slik myndighet, men beklaget at dette ikke var innført mer eksplisitt i lovverket, og at ombudet ikke var blitt tilført egne menneskelige og økonomiske ressurser til å utøve en slik myndighet. Når det gjelder nemnda, ble ECRIs anbefaling til slutt ikke fulgt opp.¹⁰⁹

103. ECRI er ikke det eneste overvåkingsorganet som har uttrykt bekymring for effektiviteten av rettsmidler for ofre for diskriminering. I 2019 anbefalte for eksempel FNs rasediskrimineringskomité (CERD) å gjennomføre offentlige opplysningskampanjer om hvordan man klager på rasediskriminering, for å sikre tilgang til rettslige rettsmidler.¹¹⁰ I en rapport om Norge fra 2024 vurderte FNs arbeidsgruppe av eksperter om mennesker av afrikansk avstamning at det forelå systemiske hindre for tilgang til rettferdighet, gjennomføring av rettslige prosesser og oppnåelse av konkrete og rettferdige utfall i diskrimineringssaker. Arbeidsgruppen bemerket at nemndas mandat og reelle innvirkning var begrenset av blant annet mangelen på et helhetlig mandat for rettsmidler og håndheving, mangelen på støtte til ofre i form av rettslig representasjon eller rettshjelp, den høye terskelen for å bringe saker inn for nemnda, og det faktum at ressursene som var tilgjengelige for nemnda, ikke sto i forhold til nemndas nasjonale mandat, noe som begrenset dens evne til å avgjøre saker raskt.¹¹¹

104. ECRI anbefaler at norske myndigheter iverksetter konkrete tiltak for å sikre effektiv tilgang til rettferdighet for personer som klager over rasediskriminering eller andre former for diskriminering, ved å utvikle et system der de ikke må bære kostnadene for juridisk representasjon i nemnda eller domstolene samt retts- og forvaltningsgebyrer i forbindelse med rettssaker, særlig i saker om strukturell diskriminering og strategiske rettssaker, med behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 2 om spesialiserte organer for å bekjempe rasisme og intoleranse på nasjonalt nivå.

¹⁰⁹ Se ECRI (2018), [Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Norway subject to interim follow-up](#).

¹¹⁰ FN, Komiteen for eliminering av rasediskriminering (CERD) (2019), [Avsluttende bemerkninger til Norges kombinerte 23. og 24. periodiske rapport](#), s. 2, § 10.

¹¹¹ FN [WGEPAD \(2024\)](#): 26.

ANBEFALINGER SOM VIL BLI FULGT OPP UNDERVEIS

De to konkrete anbefalingene som ECRI ber norske myndigheter om å gjennomføre som en prioritert oppgave, er følgende:

- (§ 55) ECRI anbefaler, at myndighetene styrker utdanningssystemets evne til å fremme en kultur for å leve sammen blant elever og til å håndtere sensitive samfunnsspørsmål knyttet til blant annet rasisme, herunder antisemittisme og antimuslimsk rasisme samt intoleranse mot lhbt-personer, ved å tilby lærere og skoleledere obligatorisk og praktisk rettet opplæring, sammen med egnet støttemateriell, for å hjelpe dem med å skape et rasismefritt og inkluderende klima i mangfoldige skolemiljøer.
- (§ 66) ECRI anbefaler at myndighetene prioriterer å utvikle og vedta en nasjonal strategi for likestilling og inkludering i helsetjenesten, i samråd med representanter for grupper av interesse for ECRI, relevante sivilsamfunnsorganisasjoner og likestillings- og diskrimineringsorganer. Strategien bør ta sikte på å identifisere og håndtere strukturelle barrierer for tilgang til helsetjenester for grupper av interesse for ECRI, samt forskjeller i helseutfall som rammer dem, fastsette klare mål, målrettede tiltak der det er nødvendig, sikre effektiv koordinering mellom relevante myndigheter og legge til rette for tilstrekkelige budsjettmessige ressurser. Det bør i denne sammenheng tas behørig hensyn til FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 37 om likestilling og frihet fra rasediskriminering i utøvelsen av retten til helse.

Disse anbefalingene bør gjennomføres innen 18 måneder etter at rapporten er offentliggjort. Deretter vil ECRI gjennomføre en interimsoppfølging for å vurdere hvilke tiltak som er iverksatt for å gjennomføre dem.

LISTE MED ANBEFALINGER

Anbefalingenes plassering i rapporten er angitt i parentes.

1. (§ 19) ECRI anbefaler at norske myndigheter sikrer en adekvat strafferettslig respons på hatkriminalitet, herunder hatefulle ytringer av straffbar karakter, fra politi og påtalemyndighet, med tanke på konsekvensene for enkeltpersoner og grupper av interesse for ECRI, ved i) å gi høyeste prioritet til effektiv påtale av rasistisk motivert hatkriminalitet, hatkriminalitet rettet mot lhbt-personer og andre former for hatkriminalitet, og ii) å drive regelmessig tillitsskapende arbeid overfor grupper av interesse for ECRI, særlig lhbt-personer og rom- og romani-/tatermiljøer over hele landet, for å motvirke underrapportering. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til Ministerkomiteens anbefaling CM/Rec(2024)4 om bekjempelse av hatkriminalitet.
2. (§ 24) ECRI anbefaler at regjeringen gir høy prioritet til bekjempelse av antisiganisme, og at det, i nært samråd med personer som tilhører berørte grupper, Likestillings- og diskrimineringsombudet og relevante aktører i sivilsamfunnet, utvikles og vedtas en nasjonal handlingsplan for å forebygge og bekjempe hat mot rom og romanifolket/taterne. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027 og ECRIs generelle anbefaling nr. 13 om bekjempelse av antisiganisme og diskriminering av rom. Om nødvendig bør det søkes støtte fra Europarådet.
3. (§ 36) ECRI anbefaler at myndighetene reviderer og vedtar egnet veiledning for lærere og andre fagpersoner i utdanningssektoren om kulturelt, religiøst og etnisk mangfold, med sikte på å underbygge likestilling og menneskerettigheter i skolen. Det bør særlig legges vekt på en konsekvent og meningsfull representasjon av mennesker av afrikansk avstamning i skolens læreplaner, og i denne sammenheng bør FNs generalforsamlings andre internasjonale tiår for mennesker av afrikansk avstamning (2025–2034) brukes som et positivt verktøy for å gjennomgå og motvirke stereotyper og fordommer i skolen knyttet til Afrika, afrikanere og personer, herunder også elever, av afrikansk avstamning.
4. (§ 46) ECRI anbefaler at norske myndigheter etablerer en effektiv, landsdekkende overvåkingsmekanisme som sikrer konsekvent og obligatorisk rapportering, registrering og oppfølging av mobbesaker i skolen, med særlig oppmerksomhet rettet mot rasistisk og anti-lhbt-motivert mobbing, også på nett.
5. (§ 55) ECRI anbefaler, som en prioritert oppgave, at myndighetene styrker utdanningssystemets evne til å fremme en kultur for å leve sammen blant elever og til å håndtere sensitive samfunnsspørsmål knyttet til blant annet rasisme, herunder antisemittisme og antimuslimsk rasisme samt intoleranse mot lhbt-personer, ved å tilby lærere og skoleledere obligatorisk og praktisk rettet opplæring, sammen med egnet støttmateriell, for å hjelpe dem med å skape et rasismefritt og inkluderende klima i mangfoldige skolemiljøer.
6. (§ 66) ECRI anbefaler at myndighetene prioriterer å utvikle og vedta en nasjonal strategi for likestilling og inkludering i helsetjenesten, i samråd med representanter for grupper av interesse for ECRI, relevante sivilsamfunnsorganisasjoner og likestillings- og diskrimineringsorganer. Strategien bør ta sikte på å identifisere og håndtere strukturelle barrierer for tilgang til helsetjenester for grupper av interesse for ECRI, samt forskjeller i helseutfall som rammer dem, fastsette klare mål, målrettede tiltak der det er nødvendig, sikre effektiv koordinering mellom relevante myndigheter og legge til rette for tilstrekkelige budsjettmessige ressurser. Det bør i denne sammenheng tas behørig hensyn til FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 37 om likestilling og frihet fra rasediskriminering i utøvelsen av retten til helse.
7. (§ 69) ECRI anbefaler at myndighetene oppmuntrer til og støtter utviklingen av opplæring i antirasisme, antidiskriminering og kulturell kompetanse for

helsepersonell, herunder gjennom fagforeninger for helsepersonell, at menneskerettighets-opplæring tas med som et obligatorisk fag i pensum ved medisinske fakulteter, samt at det tilbys videreutdanning om interkulturell helse, diskrimineringsrelaterte helsespørsmål, rasisme og eksklusjon, med behørig hensyn til FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 37 om likestilling og frihet fra rasediskriminering i utøvelsen av retten til helse.

8. (§ 83) ECRI anbefaler at myndighetene sørger for at alle transpersoner, herunder personer med ikke-binære kjønnsidentiteter, så langt det er mulig, har trygg, rimelig og rettidig tilgang til nødvendig kjønnsbekreftende behandling, med behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbti-personer. På denne bakgrunn bør myndighetene gjennomgå behandlingsmodellen for transpersoner og sikre at inngangskriterier og tilgangsveier er fullt ut i samsvar med de nasjonale retningslinjene om kjønnsinkongruens.
9. (§ 86) ECRI anbefaler at myndighetene utarbeider og legger frem for Stortinget et helhetlig lovforslag som uttrykkelig anerkjenner interkjønnpersoners rett til kroppslig integritet, og som forbyr gjennomføring av medisinsk unødvendige kirurgiske inngrep og andre ikke-terapeutiske behandlinger inntil det interkjønnede barnet er i stand til å delta i beslutninger, basert på prinsippet om fritt og informert samtykke. Utarbeidelsen av slik lovgivning bør omfatte konsultasjoner med relevante fageksperter og helsepersonell, interkjønnbarn og deres foreldre eller foresatte, og bør ta behørig hensyn til Europarådets ministerkomités anbefaling CM/Rec(2025)7 om like rettigheter for interkjønnpersoner samt ECRIs generelle anbefaling nr. 17 om forebygging og bekjempelse av intoleranse og diskriminering av lhbti-personer.
10. (§ 90) ECRI anbefaler at myndighetene iverksetter besluttsomme tiltak for å forebygge og bekjempe antisiganisme og diskriminering av rom i politiarbeidet, ved i) å vedta en klar nulltoleransepolitikk mot antisiganisme og diskriminering av rom innad i politiet, og ii) å opprette en uavhengig kommisjon med mandat til å gjennomgå det rettslige rammeverket, sikkerhetsmekanismene og praksisen som regulerer politiets overvåking, datainnsamling og etterforskningsvirksomhet overfor romfellesskapet, med sikte på å sikre full etterlevelse av internasjonale og europeiske standarder. Myndighetene bør i den forbindelse ta behørig hensyn til ECRIs generelle anbefalinger nr. 11 og nr. 13, samt FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 36 (2020) om forebygging og bekjempelse av rasialisert profilering utført av rettshåndhevende myndigheter.
11. (§ 96) ECRI anbefaler at myndighetene innfører et effektivt landsdekkende system for systematisk registrering av politiets legitimasjonskontroller og andre relevante rettshåndhevingstiltak, som trafikkontroller og grensekontroller, utformet slik at det kan avdekke og håndtere eventuell rasialisert profilering og annen diskriminerende praksis. Myndighetene bør i den forbindelse la seg inspirere av FNs rasediskrimineringskomités generelle anbefaling nr. 36 (2020) om forebygging og bekjempelse av rasialisert profilering utført av rettshåndhevende myndigheter.
12. (§ 104) ECRI anbefaler at norske myndigheter iverksetter konkrete tiltak for å sikre effektiv tilgang til rettferdighet for personer som klager over rasediskriminering eller andre former for diskriminering, ved å utvikle et system der de ikke må bære kostnadene for juridisk representasjon i nemnda eller domstolene samt retts- og forvaltningsgebyrer i forbindelse med rettssaker, særlig i saker om strukturell diskriminering og strategiske rettssaker, med behørig hensyn til ECRIs generelle anbefaling nr. 2 om spesialiserte organer for å bekjempe rasisme og intoleranse på nasjonalt nivå.

LITTERATUR

Denne litteraturlisten viser de viktigste publiserte kildene som er benyttet under gjennomgangen av situasjonen i Norge. Den må ikke anses som en uttømmende liste over alle informasjonskilder som var tilgjengelige for ECRI da rapporten ble utarbeidet.

Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI)

1. ECRI (2023a), [Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Norway subject to interim follow-up](#), CRI(2023)20.
2. ECRI (2021a), [Sixth report on Norway](#), CRI(2021)1.
3. ECRI (2018a), [Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Norway subject to interim follow-up](#), CRI(2018)5.
4. ECRI (2015), [Fifth report on Norway](#), CRI(2015)2.
5. ECRI (2012a), [Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Norway subject to interim follow-up](#), CRI(2012)9.
6. ECRI (2009a), [Fourth report on Norway](#), CRI(2009)4.
7. ECRI (2004a), [Third report on Norway](#), CRI(2004)3.
8. ECRI (2000), [Second report on Norway](#), CRI(2000)33.
9. ECRI (1998), [First report on Norway](#), CRI(98)24.
10. ECRI (1996), [General Policy Recommendation No. 1: Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance](#), CRI(96)43.
11. ECRI (2018b), [General Policy Recommendation No. 2 \(revised\): Equality bodies to combat racism and intolerance at national level](#), CRI(2018)06.
12. ECRI (1998a), [General Policy Recommendation No. 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies](#), CRI(98)29.
13. ECRI (1998b), [General Policy Recommendation No. 4: National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims](#), CRI(98)30.
14. ECRI (2022), [General Policy Recommendation No. 5 \(revised\): Preventing and combating anti-Muslim racism and discrimination](#), CRI(2022)6.
15. ECRI (2001), [General Policy Recommendation No. 6: Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet](#), CRI(2001)1.
16. ECRI (2003), [General Policy Recommendation No. 7: National legislation to combat racism and racial discrimination](#), CRI(2003)8rev, as amended in 2017.
17. ECRI (2004b), [General Policy Recommendation No.8: Combating racism while fighting terrorism](#), CRI(2004)26.
18. ECRI (2021b), [General Policy Recommendation No. 9 \(revised\): Preventing and combating antisemitism](#), CRI(2021)28.
19. ECRI (2007a), [General Policy Recommendation No.10: Combating racism and racial discrimination in and through school education](#), CRI(2007)6.
20. ECRI (2007b), [General Policy Recommendation No.11: Combating racism and racial discrimination in policing](#), CRI(2007)39.
21. ECRI (2009b), [General Policy Recommendation No. 12: Combating racism and racial discrimination in the field of sport](#), CRI(2009)5.
22. ECRI (2011), [General Policy Recommendation No.13: Combating antigypsyism and discrimination against Roma](#), CRI(2011)37rev, as amended in 2020.
23. ECRI (2012b), [General Policy Recommendation No. 14: Combating racism and racial discrimination in employment](#), 2012, CRI(2012)48.
24. ECRI (2016a), [General Policy Recommendation No. 15: Combating Hate Speech](#), CRI(2016)15.
25. ECRI (2016b), [General Policy Recommendation No. 16: Safeguarding irregularly present migrants from discrimination](#), CRI(2016)16.
26. ECRI (2023b), [General Policy Recommendation No. 17: Combating intolerance and discrimination against LGBTI persons](#), CRI(2023)30.
27. ECRI (2025), [ECRI Glossary](#).

Other sources (listed in alphabetical order)

28. Aftenposten (2024, March 5), [Lyddoptak avdekker hvordan politiet har kartlagt nordmenn med rom-bakgrunn](#).
29. Amnesty International i Norge (2023, June 21), [Ekspløsiv økning av kritiske ytringer om skeive | Amnesty International Norge](#), Analyse & Tall har sett på norske ytringer på Facebook og Twitter fra perioden 1.januar 2018 til 31.desember 2022.
30. Amnesty international i Norge (2023, September), Negative holdninger og stereotyper om samer på Facebook.
31. Amnesty international i Norge (2024, September), [Debatten om konflikten Midtøsten på sosiale medier](#), Undersøkelse av Analyse & Tall i samarbeid med Amnesty International Norge.
32. Antirasistisk Senter (2022), [Anti-Rapport monitorering og motvirkning av antisemittisme på internett og i social medier](#).
33. Antirasistisk Senter – LIN - Likestilling, Inkludering og Nettverk – Minotenk, Oslo (2025, November), [«Deg skal jeg ikke ha» - Rasisme og diskriminering i helsevesenet](#).
34. Bangstad, S., Rønningen, N-M., Larsen, E.N., Sandset, T. and Massa, P. B. (2022), [Kartlegging av rasisme og diskriminering i møte med Oslo kommune](#), Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning(KIFO) Rapport 2022: 2: 61 and 62.
35. Bergens Tidende (2022, January 14), [Pasient ble nektet helsehjelp. Ber Stortinget gripe inn og styrke rettighetene til papirløse](#).
36. Board of Health South-East (2025, March 5), Regional handlingsplan for mangfold, likeverdige helsetjenester og migrasjonshelse i Helse Sør-Øst (2025-2027) / *Regional action plan of Southeast Norway on Diversity, Equal Healthcare Services and Migration Health*, available [here](#).
37. Bolstad, S. H., et al. (2026), Gender-Affirming Health Care Needs, Barriers to Care, and Health and Wellbeing in a Broad Nationwide Sample of Transgender People in Norway, Williams Institute / University of Agder, available [here](#).
38. Care to Translate, [Our year in review 2024 | Care to Translate](#).
39. Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the National Minorities (ACFC) (2022), [Fifth Opinion on Norway](#), ACFC/OP/V(2021)7.
40. Council of Europe, ACFC (2025, July 1), [Sixth Report](#) submitted on 1 July 2025 by Norway, pursuant to Article 25, paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities.
41. Council of Europe, Committee of Ministers (2022), [Recommendation CM/Rec\(2022\)16](#) on combating hate speech.
42. Council of Europe, Parliamentary Assembly (2022), [Charter of European political parties for a non-racist and inclusive society](#).
43. Council of Europe, Parliamentary Assembly (PACE) (2022, June 20), [Resolution 2443 \(2022\)](#) on the role of political parties in fostering diversity and inclusion: a new charter for a non-racist society.
44. Democratic Preparedness Against Antisemitism and Racism (Dembra), accessible [here](#).
45. Education Directorate (2024, September 5), Dårligere skolemiljø for elever med annen kjønnsidentitet, available [here](#).
46. Equality and Anti-Discrimination Ombud (2022), Kontroller uten kontroll.
47. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), [Healthcare in Norway | Ny i Norge](#).
48. International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer Youth and Student Organisation (IGLYO) (2025), LGBTQI Inclusive Education (IGLYO) , Map and Index accessible [here](#).
49. Kifinfo (2024, August 12), [Racism poses a Threat to Public health](#).
50. Langeland, F., Gulli, M. and Rigtrup, B. (2023), Likeverdig helsehjelp for personer med kjønnsinkongruens - [research](#), Nordlandsforskning.
51. Lynnebakke, B., Kindt, M. T., Alne, R. H. and Reiling, R. B. (2024), Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education, available [here](#).
52. Mental Health and Human Rights Info, [Association for Gender and Sexual Diversity FRI - MHHR | Mental Health and Human Rights Info](#).
53. Ministry of Culture and Equality (2025, January), Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer 2025–2030, [Action Plan against Hate and Discrimination against Sami people 2025-2030](#).
54. Ministry of Culture and Equality (2025, March), [Action Plan to combat anti-Muslim racism 2025-2030](#).
55. Ministry of Local Government and Regional Development (2024, May), [Action Plan against antisemitism 2025-2030](#).

56. Ministry of Culture and Equality (2023, September), [Action plan on gender and sexual diversity 2023-2026](#).
57. Ministry of Health and Care Services (2024), [Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024-2027](#).
58. Ministry of Labour and Social Inclusion (2024, March), [Action plan on racism and discrimination – New initiatives 2024-2027](#).
59. Muslimsk Dialog Nettverk, [Muslimske veivisere](#).
60. Muslimsk Dialog Nettverk, [Stopp muslimhat.no](#).
61. Muslimsk Dialog Nettverk, Skoleveileder.no, [Skoleveileder.no - Muslimsk dialognettverk](#).
62. Nadim, M. and Fladmoe, A. (2021). Mobbing og hatytringer blant skoleungdom i Oslo: Betydningen av elevenes minoritetsbakgrunn og skolekonteksten. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 2(2), 129–149, available [here](#).
63. National Police Directorate, Oslo police district (2025, May), Annual report on hate crime in Norway for 2024, [PARHC \(2024\)](#).
64. National Police Directorate (2023, July 12), [POD-RAPPORT \(2023\)](#), Resultater fra LGBTIQ+ undersøkelsen på Pride 2022.
65. National Police Directorate, (2022, March), [Diversity, dialogue and trust, Action Plan for the work of the police \(2022-2025\)](#), Diversity, dialogue and trust.
66. NewsinEnglish.no (2025, August 25), [Norway shaken by new terrorist attack](#).
67. Nordic Journal of Studies in Policing (2024, December 21), [Reporting Anti-LGBTQI Hate Crime to the Police](#).
68. Norwegian Centre for Holocaust and Minority Studies (2025, March), [HL-Senteret \(2024\)](#), Attitudes towards Jews and Muslims in Norway 2024.
69. Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs (Bufdir), [Bufdir-stat](#), statistikk og analyse.
70. Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs (Bufdir), [Hatytringer – hjelp, råd og kunnskap](#).
71. Norwegian Directorate for Education and Training (2026, January 26), Regjeringa.no [Prop. 1 S \(2025-2026\)](#).
72. Norwegian Directorate of Health, [English - Helsedirektoratet](#).
73. Norwegian Directorate of Health, Expert Council on Immigrant Health, [Fagråd for innvandrers helse - Helsedirektoratet](#).
74. Norwegian Directorate of Health, [Helsenorge - information in English](#).
75. Norwegian Directorate of Health, [Helseinformasjon på flere språk - Helsenorge](#).
76. Norwegian Directorate of Health, [How to get help if you are sick or need medical care in Norway - Helsenorge](#).
77. Norwegian Directorate of Health, [Interpreter services for you as a health service patient – Right to information in your own language](#).
78. Norwegian Directorate of Health, [Your health rights as a refugee or asylum seeker in Norway - Helsenorge](#).
79. Norwegian Directorate of Health, Zanzu – my body in words and images, [Home | Zanzu](#) (English language version).
80. Norwegian Directorate of Health, [Fagråd for innvandrers helse - Helsedirektoratet](#).
81. NRK (2025, June 2), [Får ikke støtte til tiltak mot diskriminering: – Overraska og skuffa](#).
82. NRK (2024), Jødehatet, report available [here](#).
83. Nyquist, C. B. et al. (2025). Treatment trajectories among children and adolescents referred to the Norwegian National Center for Gender Incongruence. *Acta Paediatrica*. (Data from the GIRCA Registry) available [here](#).
84. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Hate Crime Reporting, [2024](#) – Norway.
85. OSCE/OHDIR-Hate Crime Reporting, [2023](#) – Norway.
86. OSCE/OHDIR-Hate Crime Reporting, [2022](#) – Norway.
87. OSCE/OHDIR-Hate Crime Reporting, [2021](#) – Norway.
88. OSCE/OHDIR-Hate Crime Reporting, [2020](#) – Norway.
89. Oslo Economics (2023), [Evalueringsordning ved personkontroll](#).
90. Oslo Kommune (2023, June 20), [Møteplassen – et inkluderende samlingssted - Oslo kommune - Aktuelt](#).
91. Oslo Kommune, Utvalget for flerkulturelle minoriteter/Oslo municipality, *Committee for Multicultural Minorities*, available [here](#).
92. Oslo University Hospital, [Tolkesentralen - Oslo universitetssykehus HF](#) (in Norwegian).
93. Pink Competency Justice project, [Rosa kompetanse justis](#).

94. Politiet (2023, January 1), [Politikontroller i et diskrimineringsperspektiv](#).
95. Press Complaints Commission, see the [website](#) of the Norwegian Press Association.
96. Norwegian Prosecuting Authority (2025, February 4), Prioriteringar for straffesaksbehandlinga 2025.
97. Research Council of Norway (2024, December), Evaluation of Life Sciences 2022-2024, Evaluation of medicine and health 2023-2024, Evaluation report Akershus University Hospital (AHUS), available [here](#).
98. Save the Children and the Anti-racism Centre (2023), [Første gang jeg ble stoppet av politiet var jeg bare 12 år - En kartlegging av hvordan ungdommer og unge voksne med minoritetsbakgrunn opplever politiet og hvordan negative møter med politiet påvirker deres psykiske helse](#).
99. Stopp hatprat, [Stopp hatprat – Bevegelsen mot hatprat](#).
100. Stortinget (2025), The Norwegian Parliament [Rules of procedure and the Constitution](#).
101. Tidsskriftet (2024, November 12), [Rasisme som helseproblem](#).
102. United Nations (UN), Committee for the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (2019), [Concluding observations on the combined twenty-third and twenty-fourth periodic reports of Norway](#).
103. United Nations (UN), Working Group of Experts on People of African Descent (WGEPAD) (2024), Report of the UN Working Group of Experts on People of African Descent, Visit to Norway, available [here](#).
104. Utdannings-direktorat (2026, January 26), [skole. Digitale kurs om norsk barnehage, SFO og skole | udir.no](#).
105. [Vær Varsom-plakaten](#) – ethical standards for the press.
106. Wendelborg, C. (2024), Mobbing på skolen Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24, [Kudos](#).
107. Wendelborg, C. and Dahl, T. (2024), [Elevundersøkelsen 2023 - Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24](#) (pupil survey).

VEDLEGG: MYNDIGHETENES SYNSPUNKT

Følgende vedlegg inngår ikke i ECRIs analyse og forslag knyttet til situasjonen i Norge

ECRI har, i tråd med sin land-for-land-prosedyre, vært i konfidensiell dialog med norske myndigheter om et første utkast til rapporten. En rekke av de norske myndighetenes merknader ble tatt til følge og innarbeidet i rapportens endelige versjon (som i tråd med ECRIs standardpraksis kun tar for seg situasjonen frem til **18. mars 2026**, datoen for gjennomgang av første utkast).

Myndighetene ba også om at følgende synspunkt skulle tas inn i et vedlegg til rapporten.

Kunnskapsdepartementet tar ECRIs anbefalinger nr. 36 og 55 til etterretning og deler synet om at skolen spiller en sentral rolle i arbeidet mot rasisme, diskriminering og intoleranse.

Samtidig vil vi understreke at dette allerede er et kjerneelement i norsk utdanning. Overordnet del av læreplanverket fremhever verdier som demokrati, likestilling, inkludering og respekt for mangfold som grunnleggende for all opplæring. Arbeidet mot rasisme, herunder antisemittisme og muslimfiendtlig rasisme, samt respekt for LHBTI-personer, er forankret i dette verdigrunnlaget og følges opp gjennom fagfornyelsen og skolens daglige praksis.

Skolenes arbeid med å sikre trygge og inkluderende læringsmiljøer er også forankret i lovverket som regulerer elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø. Lærere og skoleledere er pålagt å arbeide aktivt for å forebygge og håndtere krenkelser samt å fremme et inkluderende læringsmiljø.

Videre finnes det en rekke nasjonale initiativer, kompetanseutviklingstiltak og støtteordninger for lærere og skoleledere, blant annet etter- og videreutdanning, veiledningsressurser og samarbeid med relevante fagmiljøer. Disse tiltakene støtter ansatte i skolen i arbeidet med å håndtere sensitive temaer og fremme mangfold, inkludering og demokratiforståelse.

Kunnskapsdepartementet er fortsatt opptatt av å videreutvikle dette arbeidet i takt med samfunnsutviklingen og vil fortsette å styrke kunnskapsgrunnlaget og støtten til sektoren der det er behov.

Kunnskapsdepartementet ønsker videre å presisere følgende når det gjelder avsnitt 45: Enkelte presiseringer kan bidra til en mer korrekt framstilling av håndhevingsordningen. Ikke alle saker som behandles innenfor denne ordningen gjelder rasisme eller andre former for mobbing. Sakene omfatter et bredt spekter av problemstillinger knyttet til elevenes skolemiljø, herunder situasjoner der elever opplever manglende trygghet uten at dette nødvendigvis utgjør mobbing eller diskriminering. Det kan derfor være hensiktsmessig at denne bredere innretningen kommer tydeligere fram i beskrivelsen.

Når det gjelder utviklingen over tid, foreligger det ennå ikke endelige årstall for 2025. Foreløpige data kan tyde på en utflating eller svak nedgang de siste årene, men det vil være mest korrekt å omtale dette med nødvendig varsomhet inntil fullstendige og kvalitetssikrede data foreligger.

Kunnskapsdepartementet viser også til informasjon som tidligere er oversendt til ECRI via Kultur- og likestillingsdepartementet i tidligere rapporteringsrunder.

Justis- og beredskapsdepartementet viser til punkt 90, der ECRI anbefaler:

“that the authorities take firm action to prevent and combat antigypsyism and discrimination against Roma in policing by: i) adopting a clear policy of zero tolerance towards antigypsyism and anti-Roma discrimination within the police and ii) establishing an independent commission tasked with examining the legal framework, safeguards and practices governing police surveillance, data collection and investigative activities affecting the Roma community, with a view to ensuring full compliance with international and European standards. In doing so, due account should be taken of ECRI’s General Policy Recommendations No. 11 and No. 13, as well as General Recommendation No. 36 (2020) of the United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination on preventing and combating racial profiling by law enforcement officials.”

Det fremgår av våre samtaler med delegasjonen om ordlyden og tiltakene i handlingsplanen «Mangfold, dialog og tillit (2022–2027)», samt om andre tiltak politiet har iverksatt, at politiet allerede er underlagt et tydelig krav om nulltoleranse overfor antisiganisme og diskriminering av rom.

Rapporten viser til at ECRIs delegasjon under besøket i Norge fant at det var en tydelig manglende tillit fra rom overfor politiet og andre aktører i strafferettskjeden. Rapporten

peker imidlertid ikke på konkrete eksempler på negativ opptreden fra politiets side, eller gir noen annen forklaring på årsakene til denne situasjonen.

Vi ser derfor ikke grunnlag for anbefalingen.

Det er videre vanskelig å se at informasjonen som er gitt om registreringen utført som ledd i en etterforskning, gir rimelig grunn til å opprette et uavhengig utvalg med det foreslåtte brede mandatet.

The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) is a unique human rights body that monitors Council of Europe member states' action against racism, intolerance and discrimination on grounds of "race", colour, language, religion, citizenship, national or ethnic origin, sexual orientation, gender identity and sex characteristics.

ECRI was set up by the first Summit of Heads of State and Government of the member states of the Council of Europe in 1993 and became operational in 1994.

ECRI is composed of 46 members appointed on the basis of their independence, impartiality, moral authority and expertise in dealing with issues of racism, intolerance and related discrimination. Each Council of Europe member state appoints one person to serve as a member of ECRI.

Secretariat of ECRI

Anti-discrimination and Inclusion Department
Directorate General of Democracy and Human Dignity
Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 90 21 46 62
E-mail: ecri@coe.int

Follow us:

NOR

www.coe.int/ecri

www.coe.int

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 46 member states, including all members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.